X m. 1935 m. lapkričio mėn. 11 (119) Nr.

JAUNIMO DRAUGAS

VILNIAUS KRAŠTO JAUNUOMENĖS MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

Redakcija ir Administracija: Vilnius, Dombrovskio gt. 5—1.

ŪGDYKIME GERUOSIUS LIETUVIO SAVUMUS

Mūsų laikai — patriotizmo laikai. Šiandie daug kur jaunimas moka išsižadėti savo asmens smagumų bei patogumų ir aukoti juos savo tautai. Jaunieji dažnai skiria savo jėgas, darbus ir laimėjimus tėvynės gerovei. Jie gyvena troškimu matyti savo tautą laimingą. Jaunimas, norėdamas savo tautai patarnauti, turi suprasti, kokiu būdu gali jis prisidėti prie tos gerovės kūrimo — turi žinoti, kas jam privalu ir darytina savo tautos laimingai ateičiai.

Visų pirma jaunuolis turi skirti gera nuo blogo. Gerąsias lietuviškas ypatybes turi ūgdyti ir plėtoti, o blogąsias negailestingai slopinti, rauti su šaknimis iš savo širdies ir mesti lauk.

Gerųjų lietuvio ypatybių yra daug. Jau senovėj, istorikai tvirtina, lietuviai buvę skaistūs, sveiki, stiprūs ir ištvermingi. Tokie mūsų sentėvių pavyzdžiai turi mus žavėti ir vylioti, privalom rūpintis savo sveikatingumu, nes tik sveiki vienetai gali aktingai ir sėkmingai tautos gerovei dirbti. Seniau pati gamta, milžiniškos girios, auklėjo stiprų ir sveiką lietuvį, šiandie sąlygos pasikeitė. Todėl fizinėms lietuvio jėgoms ūgdyti turime imtis kitų priemonių. Dabar tą galime atlikti per sportą. Todėl tenka priminti ir raginti, kad kiekvienas jaunuolis, kiek galėdamas sportuotų.

Nuo amžių lietuvis buvo prisirišęs prie savo žemės. Iškeliaudavo į svetimus kraštus tik didelio reikalo verčiamas. Šių dienų lietuviui savo kraštą palikti nevalia. Reikia brangginti savo žemę, savo gimtąjį kampelį.

Lietuvių tautos praeities tyrinėtojai tvirtina, kad lietuviai labai gerbę ir branginę savo kunigaikščius ir labai mylėję savo tėvynę. Siandieninio jaunimo pareiga ne tik mylėti savo

kraštą, savo tautą ir jos didvyrius, bet reikia suprasti, kodėl jis privalo juos mylėti. Tai atsiekti galima mokantis tautos istorijos. Reikia žinoti, kokius priešus turėjo ir kokius vargus kentėjo mūsų tauta. Praeities įvykius reikia širdimi pergyventi, laimėjimais džiaugtis, o iš nelaimių pasimokinti vengti praeities klaidų.

Lietuvis labai brangino savąjį raštą, spausdintą žodį. 40 metų dėl jo vargo, kentėjo, kovojo. 40 metų didvyriškai gabeno ir skleidė lietuvišką knygą tautiečių tarpe. Šiandie dėl knygos nereikia kovoti, nei slapta jos gabenti, šiandie galime įsigyti jų ir gauti kiekviename knygyne. Belieka tą knygą tik pamilti ir suprasti, kad tik knyga ir laikraštis palengvins mūsų gyvenimą ir pasaldins karčiąją likimo uždėtą naštą.

Yra nemaža ir kitų gerųjų lietuvio būdo ypatybių. Mūsų kaimynai senai pastebėjo, kad lietuviai kantrūs, dėkingi už mažiausią pagalbą, nuoširdūs, svetingi, mėgstą dainas, kurios skamba prie kiekvieno darbo. Lietuvis atsargus ir lengvai pavojun nepatenka. Lietuvaitės geros namų šeimininkės, darbščios ir skaisčios, mėgsta tvarką ir grožį. Tad, matydami lietuvio privalumus, ūgdykime juos ir mes, nūdienis lietuviškasis jaunime. Venkime svetimybių ir visomis jėgomis spirkimes ištautėjimo bangoms, kurios nuolat plaka į mūsų tėvynės krantus.

Ūgdydami geruosius lietuvio savumus, stiprinsim tautos pagrindą ir kursime laimingą jos ateitį.

A. B.

JONAS ČEKAUSKAS.

Rudens naktį.

Tyliai prie kelio ūžia žilvitis.
Blaškosi šakos, supamos vėjo,
Baltasis mėnuo, danguj nušvitęs,
Žvaigždės, lyg aukso akis žiūrėjo.

Papuošė šalnos sidabru pievas.
Dunda po ratais žemė sustingus.
Verkia pakluonėj baltosios ievos,
O laukuos kaukia šiaurys karingas.

Aš nenorėjau vaizdo išvysti,
Kurį parodė šalna ant pievų,
Rodos, nespėjom dar mes pražysti,
O neužilgo reiks tart — Sudievu!

Vysk. M. Valančius—liet. jaunimo švietėjas*).

(Paskaitos santrauka).

Šiemet sueina 60 metų nuo vyskupo Motiejaus Valančiaus mirties. Ta proga prisiminkime to garbingo asmens gyvenimą ir jo nuveiktus lietuvių tautai darbus.

Motiejus Valančius gimė Žemaitijoj, Salantų parapijoj, Nastrėnų kaime 1801 m. vasario 16 d. Pradžios mokslus ėjo Kalvarijos dominykonų mokykloj. Baigęs ten šešias gimnazijos klases įstojo Varnių Kunigų Seminarijon. Po dvejų metų buvo išsiųstas baigti mokslą Vilniaus

Vyskupas Motiejus Valančius, vienas didžiųjų lietuvių tautos žadintojų, lietuviškos kultūros kūrėjų ir liaudies švietėjų.

Kunigų Seminarijon. Baigus seminariją ir išėjus akademiją buvo paskirtas Kražių gimnazijos kapelionu. Iš čia pakviestas profesoriauti Vilniaus Dvasinėn Akademijon, o akademijai persikėlus iš Vilniaus į Petrapilį, persikėlė ten ir Valančius.

1845 m. buvo paskirtas Varnių Seminarijos rektoriumi, o 1849 m. Žemaičių vyskupu Tapęs vyskupu gyveno Varniuose, o vėliau Kaune.

Mirė 1875 m. gegužės 17 dieną. Palaidotas Kauno katedroje.

Žiūrėdami į vyskupo Motiejaus Valančiaus atvaizdą, matome jame

*) Skaityta „Romuvos" Klubo surengtoj akademijoj Vilniuje 1935 m. spalių mėn. 17 dieną. Patartina sodžiaus organizacijoms surengti vyskupui Valančiui akademijas ir paskaityti šitą paskaitą.

energiją ir susikaupimą dideliems darbams. Valančius didelių darbų žmogus. Gabumai ir darbštumas — tai du ypatingi jo asmens bruožai. Valančius tų savybių neužslopino savyje, bet panaudojo žmonių švietimui, nukreipdamas ypatingą dėmesį į lietuvių jaunimo švietimą.

Lietuvių jauniausioji karta Valančiaus laikais turėjo lankyti dažniausiai svetimas mokyklas, savų—kad ir netobulų—buvo maža. Vyskupas Valančius stojo į kovą su svetima mokykla, suorganizavo savas mokyklas ir sudarė joms programas, įsakė mokinti vaikus lietuviškai skaityti; nepamiršo ir vyresniojo jaunimo: davė ir jam knygą į rankas.

Valančius atliko milžinišką darbą lietuvių jaunimo švietimo dirvoje, kokiu būdu ir kuriais keliais — pažiūrėsime.

Pats Valančius mėgo mokslą. Vienoje savo raštų vietoje pasigėrėdamas pažymi, kad esąs išėjęs visą gimnazijos kursą, kas tais laikais buvo retenybė, ir universitetą su magistro ir daktaro laipsniais. Jis mėgo mokslo žmones. Rašė dekanams 1850 metais ir prašė juos, kad praneštų, kurie kunigai pamėgę mokslą. Sako: „Tokius kunigus laikau brangiausiu turtu".

Būdamas Kražių gimnazijos profesoriumi, ėmė studijuoti esančius tenai senovės dokumentus, perkrėtė visą archyvą ir rado daug įdomios medžiagos iš Lietuvos praeities. Dešimts metų dirbo ir išleido 1848 metais moksliška veikalą, pavadinęs jį „Žemaičių vyskupystė". Jo šis darbas atkreipė Vilniaus akademijos profesorių dėmesį ir Valančius buvo pakviestas jon profesoriauti.

Valančius — mokslo žmogus gavo valdyti žemaičių vyskupiją 1849 metais. Popiežius Pius IX, skirdamas jį vyskupu, rašė jam tų metų rugsėjo 29 dieną šitaip: „Pirma mokindamas ir auklėdamas jaunimą mokykloje, kaip kapelionas, vėliau Dvasinėje Rymo - Katalikų Akademijoje ir Telšių Seminarijoje, kaip Profesorius ir Rektorius, per dvidešimts metų, taip pasižymėjai, kad visus stebinai... kaip to reikalauja Tavo nuopelnai, Apaštalų rimtumo galia minėtą Telšių arba Žemaičių Bažnyčią Tau pavedame ir skiriame Tave jos Vyskupu ir Ganytoju, pavesdami Tau visiškai rūpintis tąja Telšių arba Žemaičių Bažnyčia, duodami valdžią taip dvasios, taip žemės reikaluose".

Valančius gavo valdyti didelę žemaičių vyskupiją, padidintą 1849 metais, kai iš Vilniaus vyskupijos buvo išskirti 9 dekanatai ir priskirti prie žemaičių vyskupijos. Valančius, pranešdamas Vilniaus general - gubernatoriui Nazimovui 1860 metais liepos 25 dieną, rašė turįs Kauno gubernijoje 197 parapijas su 820.754 žmonėmis. Rašydamas 1862 metais popiežiui pranešė, kad jo vyskupijoj yra 12 miestų, 300 miestelių ir daugiau kaip 2 000 kaimų.

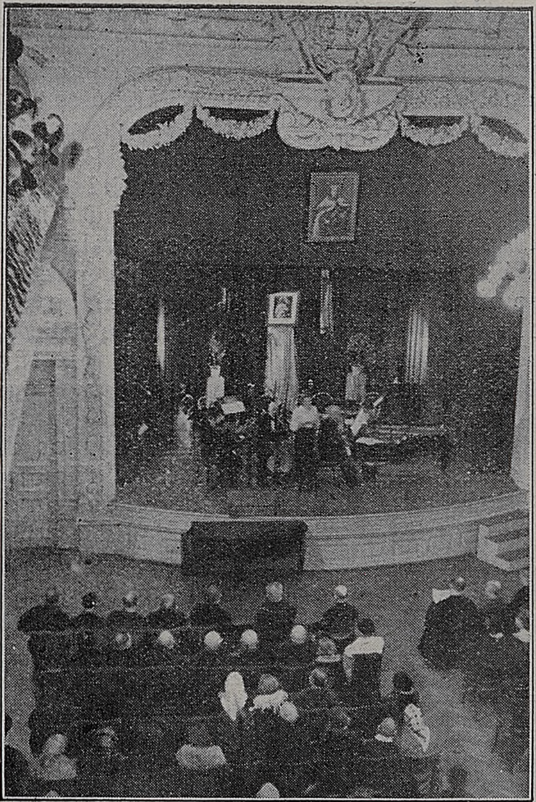
Paėmęs tą kraštą valdyti, Valančius rado jame be dvasiškijos: rūsų valdininkus, dvarininkus ir valstiečius. Valdininkai ir dvarininkai turtingi ir laisvi žmonės; valstiečiai — baudžiauninkai, neturtingi, išnaudojami. Tie nelaimingi sudarė daugumą, minią prieš vienetus. Valančius susirūpino ta minia, nes iš jo raštų visur jaučiami žodžiai: gaila tos minios.

O gražus lietuviško kaimo jaunimas! Jis kasdien prie sunkaus darbo, be tinkamos globos, liuoslaikiu — karčiamoje.

Atrodė, iš tokių sąlygų niekas nesugebės išgelbėti lietuviško jaunimo. Jis paskirtas išsigimti ir mirti, su visa lietuvių tauta. Tačiau nelemta buvo lietuviškam jaunimui žūti. Pirmas Valančius padavė jam ranką ir išgelbėjo jį iš gręsiančio pavojaus.

Jis suprato, kad lietuvių vaikams šviesti būtina sąlygą — lietuviška mokykla. Nuo 1831 metų lietuviškų mokyklų buvo labai maža. Sąlygos kiek pagerėjo nuo 1841 metų, kai rusų valdžia leido steigti prie bažnyčių parapijines mokyklas. Valančius, tuo naudodamasis, padėjo visas pastangas tam, kad parapijos mokyklų būtų kuo daugiausia. Svetimų, rusų mokyklų, nepakentė. „Prajautime" rašė: „Pristeigę tokią daugybę mokyklų maskoliai galėtų, Dievas žino, ko išmokyti vaikus; bet dabar, tiesą pasakius, nėra nieko, nes mokytojais padarė popų vaikus, nė žodžio lietuviškai nemokančius, jie šneka su vaikais, lygia dalimi nė žodžio maskoliškai nemokančiais, it žąsys su kiaulėmis". Tėvams gi ten pat

Vaizdelis iš surengtos Vilniuje Kristui Karaliui akademijos. Matyti dalis publikos ir scena. Scenoje p. V. Pilipavičiūtė gieda „Tėve mūsų". Akamponioja prof. K. Galkauskas pritariant smuiko ir velenčėlės duetui.

rašė: „Mano nuomone, tėvai, kaip galėdami, turi tęsti su vaikų atidavimą į tokias mokyklas. Tur geriau mokėti štruopas, nekaip leisti, kad jų vaikus kas gadintų".

Valančiui buvo maža papeikti rusų mokyklas ir įspėti tėvai, kad savo vaikų į tas mokyklas neleistų. Jis ėmėsi pozityvaus darbo—steigti visomis galimomis priemonėmis savas mokyklas. Aplinkraštyje į dekanus 1852 metais lapkričio 2 dieną rašė: „Žinomas visiems kunigams mano reikalavimas, kad prie kiekvienos parapijos ir net didžiųjų filijų bažnyčių būtų laikoma mokykla vietiniam klebonui arba filijalistui prižiūrint, kur neturtingo luomo žmonių vaikai galėtų pramokti skaityti

gimtąja kalba ir katekizmo. Tai pareiškiau daugelyje reformacijos dekretų, lankydamas parapijas, daugelyje bažnyčių skelbiau tai iš sakyklos ir retas buvo pasikalbėjimas su klebonais, kur būčiau nepriminęs to savo reikalavimo".

Iš to matome, kad Valančius griežtai reikalavo iš kunigų steigti mokyklas, ir jie turėjo klausyti. Už nepaklusnumą baudė: kėlė iš vienos vietos į kitą, iš vieno vyskupijos pakraščio į priešingą. Be to, Valančius pareikalavo iš kunigų, kad jie duotų pasižadėjimus, jog visur, kur tiktai galima, steigsią parapijos mokyklas ir jas išlaikysią. Dekanams buvo įsakyta pranešti du kart per metus apie savo dekanato mokyklų stovį, pradedant ir baigiant mokslo metus. Antrame pranešime turėjo būti paduotas ir mokinių, lankiusių mokyklą, skaičius.

Valančiui buvo maža remtis vien kunigais. Reikėjo įkinkyti į švietimo darbą ir turtingesnis luomas, dvarininkai. Tačiau prieiti prie jų liaudies švietimo reikalais buvo nelengva. Reikėjo mokėjimo ir atsargumo, reikėjo diplomatijos. Valančius tuo keliu ir eina. Stengiasi paliesti žmogaus jautriausią stygą: savigarbą. Kur tikėjosi laimėsiąs papeikęs, ten peikė, kur — pagiręs, — gyrė. Pavyzdžiui, Paliepių dvaro savininkui (Koscialkovskiui) rašė 1855 m. birželio 4 dieną: „Iš dekano pranešimo apie parapijos mokyklas su dideliu liūdesiu pastebėjau, jog iš Tamstos Paliepių dvaro nebuvo nė vieno valstiečių vaiko Panemunės mokykloje. Be liūdesio buvau taip pat labai nustebęs, nes visuomet buvau tos nuomonės, kad šviesūs dvarininkai, buvę universiteto mokiniai, turi būti uoliausi ir pirmieji savo valstiečių religinio švietimo reikale ir aktingai padėti dvasiškijai, kuri šiandieną taip rūpestingai tą dirba. Kaip nesistebėti, kai matau Tamstoje visai priešingą pavyzdį? Ta pastaba, kurią dariau, kaip ganytojas, teparagina Tamstą sukrust dėl savo valstiečių švietimo, o jie, besilanvindami religijos dalykuose, tuo pačiu gerindami ir materijalę būklę, sudarys tikrą džiaugsmą dvarininkams".

Kitus dvarininkus už darbą švietimo srityje giria. 1854 m. birželio 4 dieną rašė p. Stavinskienei Panemunėje: „Su tikru džiaugsmu skaičiau Obelių dekano paduotame pranešime apie parapijos mokyklas, kaip panelė Jadvyga, garbinga Tamstos duktė, uoliai ja rūpinasi Panemunėje. Teduoda Dievas, kad visos dvarinikų dukters sektų tokį gražų pavyzdį".

Panašiai Valančius rašė 1854 m. gruodžio 20 dieną Šliosbergo ir Dvetos dvarininkui Kazimierui Pliateriui: „Persiėmęs neišpasakojamo džiaugsmo jausmu, kurį man suteikė žinia, jog Tamsta teisingai ir maloniai valdai savo valstiečius ir rūpinies jų vaikų švietimu, steigdamas savo dvaruose mokyklas, reiškiu Tamstai nuoširdžiausią savo padėką".

Valančiui rūpėjo ne tiktai mokyklas steigti, bet ir jas sutvarkyti. Pastebėjęs mokykloje trūkumus, tuojau kėlė balsą. Buvo labai priešingas tam, kad rusai mokintų lietuvių vaikus. Tuo reikalu rašė 1856 m. vasario 29 dieną grapui Tiškevičiui: „Darbėnų mokykloje visuomet buvo po keliasdešimts mokinių. Dabar iš dekano pranešimo su liūdesiu matau, jog į ją keletas tebevaikščioja. Jos nupuolimo priežastis—Tamstos įsteigta mokykla, pavesta Davacui, priklausančiam tiesiog nuo mokyklų vyriausybės. Geriausi Tamstos norai liko iškraipyti. Davacas nemoka žmonių kalbos, valstiečių vaikai neturi jokios naudos, kai į juos kalba lenkiškai arba rusiškai. Atstumia juos didelis mokestis, kurį turi mokėti mokytojui. Visa tai palieku Tamstai pasvarstyti ir nuolankiausiai prašau Tamstą išrūpinti, kad į Darbėnus būtų paskirtas mokytojas, mokąs žemaitiškai, arba leistum savo valstiečiams atiduoti vai-

kus, kur nori, ar į Tamstos mokyklą, ar į tą, kurią klebonui leidau steigti".

Dvarininkai, bijodami gausią iš vyskupo įspėjimą ar nemalonius žodžius, kartais vien dėlto stengėsi parapijos mokyklas palaikyti. Be to, buvo ir kiti veiksniai. Besiartinant 1863 metų sukilimui prieš rusų' valdžią, dvarininkams buvo svarbu turėti savo pusėje valstiečius. Tais sumetimais Ežerėnų apskrities dvarininkai, padarę 1861 metais suvažiavimą, nutarė prašyti Valančiaus, kad jis griežtai įsakytų klebonams tuojau steigti kaimuose mokyklas, patys pasižadėdami duoti mokykloms žemės ir lėšų. Valančius nudžiugo, gavęs tokią žinią ir pasiuntė 1861 m. gegužės 6 dieną dvarininkui maršalui Piotuchovui tokio turinio atsakymą: „Nuo pirmos savo ganytojavimo dienos visuomet turėjau tikslą šviesti žmones ir vartojau visas galimas priemones, kad būtų įsteigtos prie bažnyčių parapijos mokyklos. Mano norai daugelyje vietų negalėjo išsipildyti, ypač dėlto, kad dvarų savininkai ligi šios ne visi buvo vienodos nuomonės tuo reikalu. Dabar, kuomet garbinga bajorija, kuriai Tamsta vadovauji, vienbalsiai nutarė steigti valstiečiams parapijos mokyklas, dvigubai padidinsiu savo pastangas, kad toks gražus bajorijos sumanymas kuo greičiausiai įvyktų. Paraginsiu kunigus, kad tuojau imtųsi taip švento darbo ir nepagailėtų savo triūso tam reikalui įgyvendinti, taip mūs brangiam ir duodančiam tokios gražios vilies. Esu tikras, jog garbinga bajorija, pripažindama savo valstiečiuose jaunuosius savo brolius ir rūpindamasi dora ir auklėjimu, ne tiktai duos lėšų mokslo namams pastatyti, bet ir palengvins kaimo vaikams lankyti tuos švietimo namus, pašalindama visokias kliūtis, kurios trukdo užsiimti mokslu".

Valančius, neatidėliodamas, tą pačią dieną, išsiuntė aplinkraštį į tos apskrities kunigus, rašydamas: „Paduokite ranką garbingiems dvarininkams, kurie trokšta kartu su jumis darbuotis jaunųjų savo brolių švietime. Neatidėliokite to reikalo rytojui, bet tuojau stokite į darbą"...

Jau atrodė, kad dvarininkai nepagailės lėšų mokykloms, kad mokyklų skaičius padidės, tačiau mažas iš to išėjo džiaugsmas. Iš kunigų pranešimų vyskupui matosi, kad dvarininkai prašantiems pašalpos kunigams šitaip atsakydavę: darykite, ką norite, mes netrukdome, bet nesakė: padėsime.

Iš to matome, kaip Valančius, įkinkydamas visas jėgas į švietimo darbą ir išnaudodamas visas aplinkybes, stengėsi duoti lietuvių vaikams lietuvišką mokyklą ir tikrai daug davė.

Kiek parapijos mokyklų buvo įsteigta – tiksliai nustatyti negalima: trūksta statistinių davinių. Beveik tikslus pranešimas yra 15 dekanatų 1853 metų. Tuose dekanatuose priskaitoma 141 mokykla su 4394 mokiniais, o valdiškų tiktai 17 mokyklų su 815 mokinių. Trūksta žinių iš dviejų dekanatų. Apskritai, 1853 metais Kauno gubernijoj buvo 197 parapijos mokyklos su 6000 mokinių.

Iš vėlesnių laikų taip pat trūksta tikslių statistinių davinių. Pats Valančius, pranešdamas 1857 metais Kauno gubernatoriui apie mokyklas, paduoda maždaug tokį skaičių, koks buvo 1853 metais, pažymėdamas, kad tiksliai paduoti negalįs, nes mokinių skaičius nuolat keičiasi. Yra tiktai vieno Rietavo dekanato statistiniai daviniai, pagal kuriuos 1853 metais dekanate buvo 12 mokyklų su 391 mokiniu, o po dešimties metų t. y. 1863 m. — 16 mokyklų su 720 mokiniais. Kaip matome, per dešimtmetį mokinių skaičius beveik dvigubai padidėjo.

Iš to galima spėti, kad ir kituose dekanatuose per dešimtmetį mokinių skaičius galėjo dvigubai padidėti; apskaičiuojama, kad Kauno gubernijoj 1863 metais buvo apie 400 mokyklų su 10,000 mokinių.

Ligi šiol žiūrėjome į parapijos mokyklas iš šalies, o dabar eikime į mokyklos vidų ir pažiūrėkime, kaip ji atrodo. Randame ten keliasdešimts mokinių, vidutinis skaičius — 50, bet kai kur daugiau 100. Mokina pats kunigas, o jei pajėgia pasamdyti mokytoją — samdo. Kunigas, neturėdamas dažnai laiko mokyti, paveda tą darbą savo vargoninkui arba zokristijonui.

Kokia programa? Pagal Valančiaus aplinkraštį parapijos mokyklos tikslas — išmokinti vaikus skaityti gimtąja kalba ir katekizmo. Tačiau iš dekanų pranešimų matome, kad daugelyje vietų mokoma ir kitų dalykų. Kai kuriose mokyklose be mokymo lietuviškai skaityti, mokoma skaityti rusiškai, lenkiškai, lotinų kalbos, aritmetikos, gramatikos, geografijos ir dailyraščio. Tame šviesos židinyje mokslas tęsiasi ne taip ilgai, kaip dabar. Pakanka žiemos, dažnai tiktai advento ir kelių gavėnios savaičių.

Kai parapijos mokyklų skaičius didėjo, kai lietuviai valstiečiai džiaugėsi jomis, Valančius sumanė 1861 m. steigti Varniuose mokytojų seminariją, kuri galėtų paruošti gerų mokytojų. Šis sumanymas, deja, negalima buvo įgyvendinti.

Sukilimai prieš rusus davė valdžiai progą likviduoti lietuviškas mokyklas. Kauno gubernatorius Krigeris išleido 1862 metais gruodžio 32 dieną aplinkraštį, kuriuo įsakė apskričių viršininkams uždaryti parapijos mokyklas. Parėdymas buvo įvykdytas. Parapijos mokyklos galutinai buvo uždarytos 1863 metais ir mokytojų seminarijos reikalas taip pat palaidotas.

Matome, kaip prieš plačius Valančiaus užsimojimus stojo dar didesnės kliūtys ir trukdymai. Jis troško aprūpinti tautiečius mokyklomis, mokyklos—uždarytos, norėjo steigti seminariją, negauta leidimas. Kas beliko daryti, ko griebtis?

Valančius ir tuo sunkiausiu metu nenuleido rankų. Sugalvojo naują švietimo būdą, naują mokyklą, naminę mokyklą, daraktorių vedamą. Kunigams patarė šitaip: „Dabar tokios mokyklos (parapijos mokyklos) nebegali būti naudingai laikomos: arba užtrauktų atsakomybę ant klebono, arba pargabentų į miestelį mokytoją, kuris mūsų žmonėms yra nereikalingas. Taigi, šių dienų sąlygose reikia sugalvoti vaikams mokinti kitos priemonės, pavyzdžiui: ragint ūkininkus, kad nusamdę daraktorių kaimuose mokintų savo vaikus skaityti“.

Po tų vyskupo žodžių paplito po visą kraštą naminis mokymas. Valančius, trokšdamas, kad ir tokiai mokyklai gerovės, išleido visuotinį vadovėlį, naudingą pačiam mokytojui-daraktoriui pasiskaityti ir apskritai gerą visam lietuviškam jaunimui. Išleido jį 1872 metais vardu „Antano Tretininko pasakojimai“.

Antanas tretininkas iš Dotnuvos vienuolyno eina į kaimą mokytojauti. Surinkęs ūkininkus, ima su jais kalbėtis mokyklos reikalais ir pasisiūlo jų vaikus mokinti. Ūkininkai su džiaugsmu sutinka savo vaikus pas Antaną leisti. Sutarė, kad viso kaimo vaikai rinksis per tris dienas vieno ūkininko trobon, paskui — kito ir t.t. Taip ir padarė. Tuojau susirinko 32 vaikai, paskui prisidėjo dar 11 iš kito kaimo, susirinko viso 43 vaikai. Patį mokytoją Valančius taip charakterizuoja: „Antanas, turįs jau

keturias dešimtis su pyragu metų amžiaus, buvo labai dievobaimingas; drauge su vaikais klaupęs kalbėjo kas vakarą poterius, vaikų nemušdinėjo, nusikaltusius ar sinkius gebėjo pastatyti kertelėje ir paraginti, kad mokytųsi, pats mokino, kaip yra sakoma, atsigulęs, nei žingsnio nuo vaikų neatsitraukdavo. Todėl vaikai geriau už kits kitą mokinosi",

Šitoje trumpoje ištraukoje Valančius iškelia rimtas pedagogines mintis dėl taikomos vaikams bausmės, kuri anais laikais buvo vartojama,

Antanas pirmiausia mokina tikėjimo dalykų. Mokina dalyką giliai apgalvojęs ir dėsto vaikams prieinamu būdu. Kai vakare sužiba žvaigždės danguje, Antanas, rodydamas jas vaikams ir apie jas pasakoda-

Linksmas, gražus jaunuolių būrelis — tai Liet. Šv. Kazimiero D-jos Vydiškių skyriaus sporto sekcijos tinklasviedžio komanda. Sporto sekcija yra pasivadinusi „Dariaus ir Girėno" vardu. Jos nariai kiekvieną šventadienį žaidžia, sportuoja. Ši komanda yra nugalėtoja visų kitų apylinkėj esančių komandų.

mas, išveda iš žvaigždžių Dievo esimą ir pasaulio sutvėrimą. Daraktorius Antanas, kaip matome, panaudoja prieinamiausį vaikams dėstymo būdą, pedagogikoje vadinamą indukcijos metodę

Toliau Antanas pasakoja vaikams apie gerus ir blogus darbus ir jų pasekas, apie savo krašto apylinkes, apie Lietuvos praeitį, apie išlikusias Lietuvoje pilis, apie karus su kryžiuočiais ir apie visuomeninius reikalus.

Įdomu, kad Valančius dalyką traktuoja visuomet iš praktiškos kertės, prieinamai. Kalbėdamas apie naujus išradimus, nesako, kada ir kas išrado, bet kada jis pas mus buvo panaudotas. Pavyzdžiui, rašo: „Maskoliai, arbatą vartodamiesi, lyglaiku iš kinų parvežė virdulį, kuris mūsų krašte suvisu nebustamas. Regis pirmą virdulį 1826 metuose parvežė į Varnius iš Peteburgo kanauninkas Stanislovas Čerskis. Šiandien kožname dvare, dvarelyj, klioštoriuje, karčiamoje, klebonijoje ir prie stiprių ūkininkų jį rasi".

„Pirmas geležinkelis nuo Kauno ligi Liepojaus išklotas paliko 1871 metuose, Aleksandrui II karaliaujant“ ir t. t.

Valančius labai domėjosi Lietuvos praeitimi ir jos piliakalniais, pilimis. Tad ir jo Antanas mėgsta vaikams apie tą praeitį pasakoti. Istorinius faktus ima arba iš žmonių pasakojimų arba iš istorikų, pav., Narbuto.

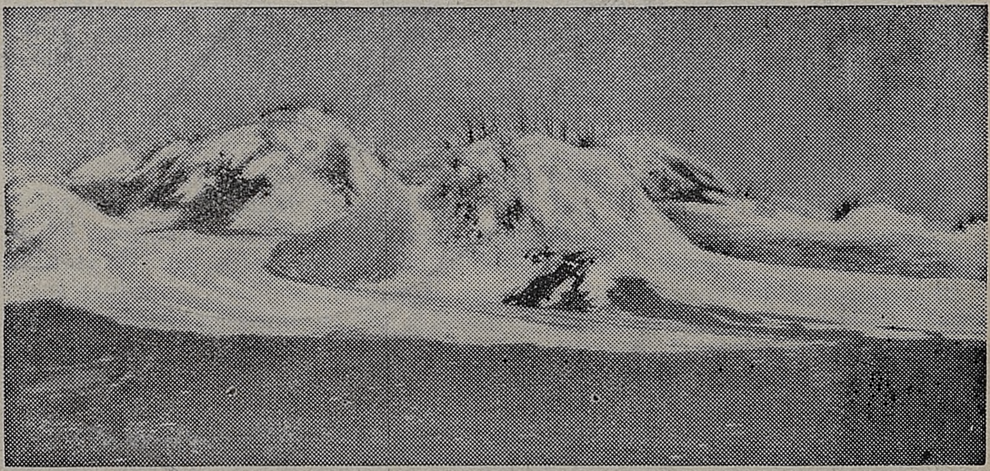
Antanas, pradėdamas pasakoti, stengiasi mokinius suįdominti. Jis sako: „Vakar tarp kitų kalnų priminiau ir Senkų pilę, šiandien noriu dar nekurius dalykus apie tą pilę papasakoti — klausykities ausis pastatę ir išsižioję“.

Štai ir lietuvių karas su kryžiuočiais ant Girdžduto kalno: „Atėjus po pile, prasidėjo baisi muša. Vokiečiai stipravo, žemaičiai nepasidavė. Vokiečiams, su geležinėmis blekomis apsidarusiems, neveiku buvo kabintis į kalną. Kuriam besikabinant žemaitis kaip drožš su bumbulu prie lenciūgo bizūno prikabintu — ir ritasi žemyn, it kamuolys“.

O kaip įdomiai Valančius moka nupiešti lietuvių kariuomenę! Skaitome: „Karalius Mindaugas įleidė į Kuršą pirma tiktai keturis tūkstančius žemaičių... Pajuto tą dalyką vokiečiai, skubėjo išginti žemaičius, bet aiškiai pamatė ties upe Durben bestovinčias dideles krūvas žemaičių ir suprato esant patį karalių Mindaugą. Žemaičiai vienos rindos buvo apsidarę su meškomis, kitos — su taurynomis, kitos — su vilkais, dar kitos — su briednomis. Ant jų galvų kyšojo ragai taurų, builių, ožių ir briedžių. Ant kitų galvų pritaisytas arklių uodegas vėjai plakstė. Vokiečiai tokius pamatę persigando“...

Valančius savo pasakojimo būdu ir įdomiais išsireiškimais moka patraukti jaunimą ir priversti jį skaityti. Jo Antanas, norėdamas, kad vaikai nenuobodžiautų, pasakoja jiems labai įdomiais išsireiškimais charakteringus gamtos reiškinius. Sako: „Metuose 1872, po žiemos būtinai nešaltos, lyglaiku išaušo pavasaris dideliai šiltas. Kovo mėnuo jau buvo karštas, gegužės dar karštesnis. Lijo tankiai, žolė su rugiais kiust, kiust regimai augo. Žmonės tai regėdami vėpsojo, it žemaitis geležėlę radęs. Tuomi tiktai negerai, jogei gegužės mėnuo labai buvo audrotas. Po karštos dienos vos ne kožną vakarą iš Palangiškės jūrės kildavo juodi debesiai, nuo dviejų perkūnų gianami. Perkūnai spardės, it arkliai išpenėti nesuvaldomi. Barstė su didia kruša, it prancūzai su geležies kulkomis iš savo naujų kriušinių. Pas Vilkiją, Raudondvaryje, Paboiske ir taip toliaus išmušė jau išplaukusius rugius. Pas Varnius ir Vaištokių dvarelyj keturis kartus spyrė perkūnijos ir be kokio reikalo sudegino penkis trobėsius. Bjauru ir veizdėti:... Netoli nuo Utenų vaikiuką beakėjantį — pakšt, nudaužė, o arkliai sveiki pasiliko. Stiprius, atkaklius, suberbėjusius medžius — trokšt, trokšt, sulaužė, kitus it girtus iš kojų išvertė, pakarnėms karklams čiupriną audra gerai iškeduliavo, bet pačių neišvartė. Jei mažus gyvulėlius — ėraičius, žąsis lauke užlenkė — gyvų nepaliko. Kas dar ypatingesnis: netoli nuo Raudondvario, ant Romaškių žemės nukrito keturi narai ir trys antys. Tuos paukščius taip audra nužudė, jog nors buvo sveiki, tačiau palėkti negalėjo. Ryto metą 9 dienoje gegužės žmonės atnešė parduoti į Kauną du dar gyvu naru. Netoli nuo Bukančių — tekšt, tekšt nukrito iš debesų trys lydekos: visų didžiausioji svėrė dvidešimt du svaru. Iš kokių vandenų tas žuvis ir paukščius audra pagavo ir atbugino—kas gali žinoti, Tačiau, girdi, žinau, nes pats valgiau“.

Visi Valančiaus pasakojimai ir pamokinimai turi praktišką pobūdį, pritaikintą gyvenamoms sąlygoms. Jis judina ir visuomenės reikalus. Peikia įsigalėjusius visuomenėje blogus papročius, mokiną atsargumo su svetimais žmonėmis. „Vaikų knygelėje", pasakodamas apie guvų Vincę, sako: „Mūsų žmonės labai veikiai kožnam ir plep, kas pakliuva. Ta pasaka mokina: ne greit te galint svetimiems parodyti širdį savo". Anų laikų visuomeninius santykius ir blogumus, kurie kenkė tautiniems reikalams, Valančius atvaizduoja trumpame pasakojime ir daro iš to išvadą. Jo Antanas pasakoja vaikams: „Krakiny arba Krakinavoje nepersenai gyveno ant savo žemės Šeškus, kuris, kaipo bajoras, vadinosi Šeškevičia. Buvo tai vyras, užvis jaunystėje niekuomi nedėtas, rašyti ir skaityti mokąs ir gan dievobaimingas. Nuvažiavęs šventą rytą į Kra-

Šiame paveikslėlyje matome Lietuvos pajūrio vaizdą. Tai įdomiausia Europos gamtos grožio retenybė, kuri pritraukia iš visos Lietuvos ir viso pasaulio daugybę keliauninkų.

kinavą, nestovėjo šventoriuje, pypkės ten nerūkė, bet ėjo į bažnyčią, padoriai meldėsi, pamokslo žemaitiškai sakomo klausė, po visam pagaliaus nei prie klebono nelindo, bet važiavo tuojaus namo. Kiti bajorėliai, negalėdami sausi pro karčiamą pravažiuoti, paprastai į tas ėjo, iki išvakarų trūko, gėrė, barėsi, mušėsi ir pusnaktyje girti namo grįžo. Šeškus priešingai, karčiamų nelankydamas, lyglaiku blaivus namelius savo pamatė. Gaspadorystė jam klojosi, skolos neturėjo; dar buvo gražaus veido — todėl bajoraitės laižėsi į aną veizėdamos, kožna norėjo už ano tekėti.

Reikia žinoti, kad Landos apylinkėje vos ne kožnas bajoras ant savo rėžio turi karčiamą. O tai dėlto, idant arielkos nereikėtų toli ieškoti. Savo susiedų paveizdą sekdamas, ir Kazimieras pastatė ant savo žemės karčiamėlę ir įleidė žydą Maušą. Randos sulygo ant metų keturias dešimtis rublių. Žydas Kazimierui, kaipo savo ponui, visomis sylomis stengėsi įtikti — važiuojąs jo reikaluose ir viską guviai padaryti sugebėjo. Džiaugėsi bajorėlis tokį randorių gavęs. Bet atėjus metų galui, Mauša atskaitė visą randą už imtą arielką. Kazimieras pradėjo per nelaimę gerti. Antrą metą ne vien randos negavo, bet dar primokėjo Maušai tris dešimtis rublių už imtą arielką. Šeškevičia pavirto į tikrą girtuoklį.

Negana to. Mauša išmokino jo šeimyną gerti ir vogti. Samdyti berniukai, neturėdami pinigų, naktimis nešė jo javus nevėtytus, šieną, linus, vos išmintus, ir gaudavo nuo jo arielkos. Mergaitės kasė bulves, rovė morkas, rinko kiaušinius, kad gautų arielkos. Mauša jas čestavojo. Taip žydas prakuto, bet Kazimieras ir duonos pritruko.

Kad Mauša gyrėsi didiai mylįs poną savo, Kazimieras šiokį datyrimą padarė: vieną kartą pavadinęs žydą tarė: „Maušeli, užėjo pavoji metai (1831), gal mane vyresnybė kratyti, o aš turiu šiokias tokias knin-gas—ar negalėtumei paslėpti?" Mauša atsakė: „O kodėl ne, kame yra tos kningos?" Šis parodė. Mauša nunešęs įkasė į šieną stoginėje. Vakare taip padaręs, rytą metą atėjęs tarė: „Nu, pon, ar duosi man tris šimtus rublių?" Kazimieras klausė: „Už ką?" Žydas tarė: „Nu, kaip gi, tamsta turi negeras kningas, aš danešiu vyresnybei, kad neduosi!" Ponas supykęs išginė žydą. Užpuolė sprauninkas su žandarais namus, žydas parodė kningas, bet tos buvo neginamos: Aukso Altorius, Gramatika, Geografija ir kitos iškalų kningelės. Tas visas sprauninkas atėmęs nusiuntė prie vyresnybės, kuri, geras radus, vėl jam atidavė. Mauša... sakėsi tiktai juokavęs, atnešė Kazimierui barielkėlę arielkos ir cukraus galvelę ir vėl įsipirko į mylistą pono.

Šeškevyčia tėvas, pavirtęs į girtuoklį, įgavo džiūtį ir nesenas mirė. Sūnus Justinas dailiai jį palaidojęs apėmė tėviškę... Justinas, kaipo pamokintas, gavo kažikame žemaitiškas mažas kningeles, parašytas apie dalykus anos gadynės ir balsu skaitė. Išgirdusi tai Marė, samdyta mergelė, naktyje nuėjo prie Maušo ir apsakė: „Mūsų ponaitis turi kningeles vyresnybei priešingas". Sugrįžo vėlai jau apigirtė ir atgulė greta Petronelės savo draugės. Ta klausė: „Kame buvai?" Ši atsakė: „Buvau prie mūsų Maušo". „Ką ten dirbai?" — „Et norėjau pasakyti". Tarė Petronelė: „Ką tokį pasakyti?" „Kad ponaitis turi kningeles". Petronelė: „Nu ką, ar pasakei? Ši: „Pasakiau, tiktai meldžiamoji neišsitark kam norint. Justinas aną dieną pabarė mane už tinginį — atgiežiau apmaudą". Tai pasakiausi užmigo.

Petronelė ankstesniai už Marę kėlusi pasakė Justinui, kurs beregiant kningeles paslėpė. Mauša rytą metą davė žodį žandarams, kurie atvykę kratė namus Justino, bet kningelių nerado. Vienas žandaras, žinodamas Marę danešus, drožė anai per ausį ir tarė: „Oi, prakeikti jūs žemaičiai, meldžiatiesi, spaviedojatiesi, tačiau nei kokios meilės artimo neturite? Už stiklą arielkos parduodate brolius savo! Oi, jūs katalikai, kaip šunys pasali veiziate tiktai, kaip įkąsti kitus! Žydai, tautoriai apgina savuosius, tyli, o jūs neklausiami sakote. Tu, Mare, darodyk dabar, ką danešusi — jei nedarodysi, uždarysiu tave kalinyje!" Taip ir padarė. Nuvedęs į Krakinavą laikė dvi nedėli uždarytą. Paskiaus nieks jos nebsamdė, sako Baisogalos parakvijoje gavusi vietą.

Justinas, nebįmanydamas kaip Maušą nusikratyti, naktyje pagal gerą vėją pats uždegė savo karčiamą"...

Rusai, pastebėję, kad ir naminis mokymas atlieka beveik tą patį uždavinį, ką ir parapijos mokyklos, ir šitokį mokymą visai suvaržė.

Dabar tikrai atrodė, kad lietuviškam jaunimui nebėra galimybės šviestis. Valančius tačiau ir dabar nenuleidžia rankų. Įsako tėvams, motinoms, mokyti savo vaikus patiems namie. Tokiu būdu susidarė žinomos mums motinos mokyklos, vargo mokyklos, kur lietuvė motina prie ratelio ir balanos mokė savo vaikučius skaityti. Prasta mokykla, bet veikianti. Valančius tai žinojo, todėl kreipėsi į motinas, nes „motina, rašo

Valančius, veikiau pakliuva į vaikų širdis". Motinos išmokino savo vaikus skaityti ir, kai Valančius ėmė spausdinti savo knygeles Prūsuose, o paskui ir kiti lietuvių inteligentai, lietuvių jaunimas mokėjo jas skaityti ir įvertinti.

Valančius buvo susirūpinęs ir vidurinių mokyklų moksleiviais. Būdamas Varnių kunigų seminarijos rektorium, norėjo joje įvesti lietuvių kalbą, bet tas jam nepavyko.

Po 1863 metų, kai rusai visomis priemonėmis ėmėsi slopinti visa, kas lietuviška, Valančius ir tuo pavojingu momentu reikalauja, kad gimnazijose ir progimnazijose lietuviai mokiniai bent tikybos mokintųsi lietuviškai. Tuo reikalu rašė į Vilniaus mokyklų apygardos kuratorių Kornilovą. Koks to rašto turinys galima spręsti iš Kornilovo atsakymo, duoto Valančiui. 1864 metais rugpiūčio 21 dieną Kornilovas rašo: „Tamstos raštą į mane rugpiūčio 10 dienos dėl katalikų tikybos mokymo žemaitiškai Kauno gubernijos gimnazijose ir progimnazijose buvau įteikęs general-gubernatoriaus nuožiūrai. Dabar gavęs iš general-gubernatoriaus atsakymą rugpiūčio 19 dienos, kuriame jis nepripažįsta naudingu daiktu daryti kokias nors išimtis Kauno gubernijos gimnazijoms ir progimnazijoms ir leisti jose mokinti katalikų tikėjimo ne rusiškai, bet žemaitiškai, siunčiu to rašto kopiją".

Valančius visuomet turėjo galvoje kaimo jaunimą. Rašė jam knygeles, kurias jaunimas su džiaugsmu skaitė. Paliko jaunimui „Vaikų knygelė", „Paaugusių žmonių knygelė", „Palangos Juzė", „Antano Tretininko pasakojimai". Be to, parašė ir išleido Prūsuose kelias knygeles be parašo, kuriose ragino kovoti su pravoslavija ir rusinimu. Buvo tai „Perspėjimai", „Prajautimas", „Vargai Katalikų Bažnyčios Lietuvoje ir Žemaičiuose", „Iš tamsybės ved tiktai kelias teisybės".

Savo knygelėse į kaimo jaunimą Valančius ragina mokytis amatų. „Paaugusių žmonių knygelėje" duoda tokį vaizdelį: Bajoraitis Steponas iš Krakių parapijos sako savo žmonai: „Ar žinai ką, Marijona? Mūsų krašte gana turime artojų, šieno piovėjų, bernų ir piemenų kiek reikiant, bet maža tėra amatininkų. Juk šitai mūsų pačių parakvijoje vos ne visi kalviai, kurpiai, siuvėjai, malėjai, dailydės, odininkai vien yra ar vokiečiai iš Prūsų atsivilkę, ar žydai, ar rusų steiviai. Mes turime prie jų eiti melsti, kad mums ką padirbtų, padirbus brangiai užmokėti. O dėlko tai? Jog patys, it mulkiai, nesugebame to padaryti? Argi negeriau būtų, kad mūsų pačių žmonės mokėtų tai padirbti, ko reikalaujame?... Nejau mes esame taip neakyli, kad negalėtume to išmokti, ko išmoksta kitų šalių žmonės?... Todėl savo vaiką nė į kokius mokslus neleisdamu, atiduokiva geriems amatininkams ir tolei neleiskīva skirties, kolei kaip vien reikiant neišmoks savo amato".

Lyg tęsinys tos minties yra knygelėje „Palangos Juzė", kur rašo: „Pačiame pajūryje, Palangos miestelyje, buvo ūkininkas Jonas Viskanta, katalikas, pasiturįs žmogus. Jisai vedęs moterį iš Kretingiškių, Elzę Šikšnelę, turėjo sūnų vardu Juozapą. Tą vaiką pramokino truputį rašto Palangos altarista, kunigas Jonas Baužinskis.

Jau paugterėjusį sūnų tėvas vesdavosi silkelių žvejoti, pleksnių gaudyti, menkių meškerioti ir kerpių su gintarais iš jūros vilkti. Bet žuvies nebelaimėdamas, vieną kartą sako savo moterei: „Ar žinai ką, motin? Mūsų pajūrio smiltis mažai teduoda duonos, aš ketu Juzę nuvežti į Klaipėdą, kad amato išmoktų". Elžbieta atsakė: „Teisybė, amatą mokėdamas nepritruks duonos".

Taip pašnekėjęs, vieną rytą tėvas pasikinkė arklius, pasisodino į ratus vaiką ir išvežė į Klaipėdą, kaip ožaitį į turgų, be-be bliaunantį. Nuvažiavęs, pristatė Juzę prie meisterio ir sutarė, kad jis čia per dvyliką metų mokysis drabužių siūti.

Vos trejiems metams praslinkus, parėjo į Palangą Juzė. Tėvas, jį pamatęs, tarė: „Kas tai yra, sūnau, ko grįžai? ar paviešėti, ar visiškai? Sis atsakė: „Tėveli, visiškai parėjau ir ne vien parėjau, bet išbėgau, nebegalėdamas tverti. Mano meisteris piktas begalo, kad jį giltinė pagautų! Vos išėjęs į miestą truputį užtruksiu, tuojau sugrįžus šmaukšt-šmaukšt su bizūnu per nugarą! Dar, sako, tu leiši, rakali, valgysi mano duoną, o nieko nedirbsi, aš tau parodysiu, kame blezdingos žiemavoja!" Atsakė tėvas: „Meisteris tau davė šmaukšt-šmaukšt su bizunu, o nuo

Liet. Šv. Kaz. D-jos Brėslaujos apskrities skyrių atstovų suvažiavimo (š. m. XI-3—4) Apse dalyviai su prelegentais. Vidury, gilumoj, kun. prof. V. Taškūnas — Liet. Šv. Kaz. D-jos pirmininkas.

manęs gausi čiakšt-čiakšt su lazda; ko grįžai ne laiku, mokslo nepabaigęs?" Juzė, bučiuodamas tėvui ranką, tarė: „To nebereikės, tėveli, aš jau moku gerai čikšt-čikšt sukirpti ir dailiai susiūti. Ne ponams juk drapanas siūsiu, bet žmonėms; dėl dirbimo mažiaus teuždirbsiu, bet duonos turėsiu".

Tėvas nusileido ir Juozas išėjo į pasaulį duonos ieškoti. Po keturių metų pagrįžo namo vedęs ir gerokai pinigų uždirbęs. Kaimynai atėjo Juozą aplankyti, o Juozas jiems pasakojo savo kelionės įspūdžius. Taip per trylika vakarų Juozas nupasakoja, kur žmonės geri, kur blogi, kas pas juos taisytina. Pasakoja apie žmonių papročius, apie jaunimo gerus įpročius ir apsileidimus.

Žodžiu, nebuvo tos srities, kurios Valančius būtų savo raštuose nepalietęs. Visi reikalai, kurie mums šiandieną rūpi, rūpėjo jau tuomet Valančiui.

Valančiaus įdėtas darbas į švietimo sritį nenuėjo niekais. Žmonės pamėgo jo mokyklą, klausė jo žodžių, skaitė jo knygeles, o patį autorių jaunimas su džiaugsmu sutikdavo ir išlydėdavo, kai lankė parapijas.

Vyskupas, norėdamas įsitikinti, kiek jo darbas švietimo srityje randa pritarimo žmonėse, įsakė kunigams kalėdojant surašinėti tuos, kurie moka skaityti. Matome tokius Valančiaus darbo rezultatus: Rietavo dekanate mokančių skaityti 1853 m. buvo 11,296 žmonės, po 10 metų—25,330. Per dešimtmetį mokančių skaityti skaičius daugiau, kaip dvigubai padidėjo. Zarasų dekanate jaunimo mokančio skaityti 1853 metais buvo vos 369, o po vienerių metų jau—937. Per metus beveik trigubai padidėjo. Plungės parapiioj 1853 m. mokančių skaityti buvo išviso 1,037, o praėjus dešimčiai metų — 6,667.

Valančius išmokino savo vyskupijos gyventojus skaityti. Kai 1897 metais buvo padarytas visuotinis gyventojų surašymas, Kauno gubernia priskaityta prie šviesiausiųjų visoj Rusijoj.

Sutraukdami kas pasakyta, galime tvirtinti, kad Valančius buvo tikras savų tautiečių, o ypač jaunimo bičiulis.

Steigė parapijos mokyklas. Jas uždarius, suorganizavo kaimucse, naminį mokymą. Trukdant ir tokį, kreipėsi į motinas, maldaudamas, kad jos pačios išmokintų savo vaikus lietuviškai skaityti.

Panaikinus lietuvių spaudą, jis pirmas išleidžia savo knygeles Prūsuose ir organizuoja pirmuosius knygnešius, kurių pėdomis nuėjo paskui tūkstančiai, nebijodami bausmių ir net tolimo Sibiro. Jis parengė dirvą tiems lietuviams inteligentams, kurie 1883 m. ėmė leisti „Aušrą“ ir kurių pastangomis buvo laimėta lietuviškos spaudos laisvė 1904 metais.

Valančius, pamatęs savo darbo vaisius, nudžiugo, ir viename laiške į tikinčiuosius rašo: „Tikrai tai stebuklinga Dievo malonė, tai iš paties dangaus balsas atidarė akis ir ausis mažutėliams — žemaičiams ir lietuviams, apie kuriuos skambi žinia paplito beveik po visą pasaulį. Malonu buvo paklausyti, kaip visi kraštai gyrė mano viskupiją ir gėrėjosi jos gražiu pavyzdžiu. Garsi žinia apie Žemaitiją ir Lietuvą apibėgo greit po pasaulį, užmiršta mūsų tėvynė, klausydama Šv. Bažnyčios, liko vėl garsi ir didi tarp žmonių“.

Valančius taip buvo pamilęs savo žmones, kad prieš mirtį testamento laiške į tikinčiuosius sako: „Norėčiau ir numiręs būti jums naudingas“.

Labai gilios prasmės šitie žodžiai. Jie sako, kad Valančius buvo paaukojęs visas savo jėgas tautiečių gerovei.

Apie vyskupą Valančių galime tad pasakyti A. Jakšto žodžiais:

„Devynius talentus turėjęs, mūs‘ vadove,
Nė vieno tu iš jųjų neužkasei į žemę;
Šviesk ir toliau mūs‘ tautai, vesk ją į gerovę,
Te iš tavęs ji šviesą, blaivybę, dorą semia“.

Juozas Maceika.

JONAS ČEKAUSKAS.

Prieš skurdą!

Į kovą, į kovą, brangusis jaunime,
Prieš skurdą, prieš vargą pakelkim kardus.
Drąsa ir vienybė mūs žygius težymi,
Mes laimėn atkelsim vartus!

Nors kalnais suvirstų keliuosna mūs' kliūtys,
Sužydus jaunystė nušluos.
Te dreba žmogelis menkutis,
Jaunimas, kaip ąžuolas, stos.

Mes obalsį kilnų širdin įsirašę,
Kovas laimėsime didžias.
Tik laimę savajai šaliai atnešę
Mūs rankos ilsėtis galės.

Neliūskime, broliai, nors audros ir ūžia,
Mes pergalės himnus giedokime joms.
Garbė ąžuolams, ką audroje palūžo,
Ne nendrėms, ką amžiais svyruos.

Į kovą, į kovą, brangusis jaunime,
Prieš skurdą, prieš tamsą naktų.
Kovoti, laimėti ir ryžtis mes gimę,
Nelaukim, kad laimė pati ateitų!

Kaip auga lietuvių literatūra.

Šiuo savo straipsneliu norėčiau trumpai peržvelgti mūsų brolių Nepriklausomoj Lietuvoj literatūrinį darbą. Žinia, negalima peržvelgti jo viso. Pasitenkinsim tik tuo, kas ten įvyko ir vyksta paskutinėmis dienomis. O rašyti tikrai yra apie ką. Dabar juntamas ten ypatingas pasiryžimas rašyti, rašyti daug, rašyti gerai. Išstumti iš apyvartos svetimas knygas, o pateikti skaitytojams savų — lietuviškų originalais ar vertimais — jaunųjų Lietuvos rašytojų šūkis.

Dabar lenktyniauja dvi knygų leidimo įstaigos *„Spaudos Fondas“* ir *„Sakalo“ B-vė.* Ir abiem sekasi. Rašytojai kreipiasi ir į vieną ir kitą, nes norai jų, kad knyga nebūtų pasenusi, o priešingai, šviežia, aktuali. Tai troškimas visai pamatuotas, nes ar labai ką sudomins visokios pasakaitės, kai tuo tarpu gyvenimas vyksta pas mus ir šalia mūsų įvairus ir komplikuotas, pilnas literatūros ir kietos tikrovės. Tad dabartinių N. Lietuvos rašytojų tikslas—panaudoti tą gyvenimo tikrovę visose

literatūros srityse. Galima drąsiai pasakyti, tai jiems vyksta. Kas mūsų nesižavėjo Liudo Dovydėno ar Vinco Romano novėlėmis ir apysakaitėmis. O tokių rašytojų dabar ten yra jau gan skaitlingas būrelis.

Šiemet baigiama spausdinti *Sigfridės Unsetės* romanas, vardu *„Kristina“*. Jau išėjo 8 minėto romano dalys; 7-ji—„Giminaičiai“ ir 8-ji — „Kaltieji“ išėjo iš spaudos paskutinėmis spalių ir pirmomis lapkričio mėn. dienomis. Paskutinė 9-ji romano dalis jau spaudoje. Romaną vertė Juozas Žagrakalis. Jau išėjo *Vlado Butterio* roman vardu „Už ką“ trečias tomas, kuris pavadintas „Vampyro naguose“. Išspausdinta *Pearl Buck* romano iš kiniečių gyvenimo I dalis, vardu „Geroji Žemė“.

Be to, žinoma rašytoja Bronė Buivydaitė—Tyrų Duktė įteikė „Sakalo“ B-vei leisti apysaką, vardu „Auksinis Balnelis“.

Liet. Šv. Kazimiero D-jos Moterų Skyriaus Valdyba Tverečiuje. Viduryje sėdi p. T. Stasiūnaitė, skyriaus pirmininkė.

„Sakalo“ Bendrovė išspausdino ir daug kitų knygų: dramų, poemų, lirikos, vaikams apysakaičių. Iš rašytojų bei poetų sutinkame šias pavardes: Balys Sruoga, Stasys Anglickis, K. Zupka, J. Mackevičius-Nord, Simas Sužiedėlis. Knygų pavadinimai skamba šitaip: „Baisioji naktis“— 1905 m. revoliucijos drama, „Septynios didžiausios nuodėmės“ — poema, „Balsas žemei“ — lirika. Daugelis monografijų ir dvi knygos apie Abisiniją.

„Spaudos Fondas“ neatsilieka nė žingsniu. Čia randame jauno rašytojo Stepo Zobarsko novėlių rinkinį, vardu „Anapus miško“. Anksčiau Zobarskas savo novėles skyrė tik vaikams, dabar jau ir suaugusiems. Ir pas patį autorių matyti žymi pažanga. Mokytojas J. Petrulis, kuris neseniai parašė ir išleido dramą, vardu „Antanas Strazdelis“, dabar „Šviesos“ knygyno lėšomis išspausdino dviejų veiksmų „Pirmojo prizo“ komediją. A. Tyruolis (Marijampolėje) išvertė į lietuvių kalbą garsaus vokiečių poeto *Jono Fridriko Šilerio* „Giesmė apie Varpą“. Tai vėl pui-

kus leidinys, kurį visa mūsų visuomenė galės neišpasakytai grožėdamosi ir gėrėdamosi paskaityti. „Žaibo" B-vė išleido *Rooul de Navery'o* romaną iš ispanų gyvenimo, vardu „Ispanų Mykolas Angelas". Vieną tokį Mykolą Angelą žinome italą, bet tai ne anas. Čia kalbama apie ispanų tapytoją ir skulptorių Alonso Kano, kurs nužudė savo žmoną, buvo apkaltintas ir gyvenimą baigė vienuolyne. Jis tat yra šio romano didvyris.

Žinia, visų leidinių čia nesuminėjau. Jais galima būtų užrašyti visą mūsų laikraštį. Tiek daug jų yra! Deja, mes vos mažą dalelytę tų leidinių galime gauti.

Spaudai paruoštų knygų taip pat virtinės. Kai kurias jų suminėsiu: Stasio Būdavo romanas, vardu „Mokytojas Banaitis", kuriame vaizduojamas mokytojų ir provincijos inteligentų gyvenimas. J. Talmanto suredaguotas Simano Daukanto „Būdas Senovės Žemaičių ir Aukštaičių"; P. Tarasenkos „Praeities Vartai" — pasaka; J. Kossu-Aleksandravičiaus „Dievai ir smūtkeliai" — straipsniai įvairiomis literatūros ir visuomenės gyvenimo temomis; V. Bičiūno „Teatro mėgėjams vadovėlis"; Balio Sruogos „Aitvaro teisėjas"—trijų veiksmų eiliuota pjesė; J. Marcinkevičiaus trijų tomų romanas vardu „Mes ateinam"; F. Neveravičiaus „Dienos ir naktys"—romanas; Vaidilutės dviejų tomų romanas, vardu „Tėviškė"; K. Šimonies „Girių giesmė"—iliustruota poezija ir daug, daug kitų.

„Spaudos Fondas" tačiau šiais visais savo ir kitų B-vių leidiniais nesitenkina. Jis sugalvojo kažką nepaprasta — „Literatūros Panteoną". Jis gerai suprato, kad garsiųjų pasaulio rašytojų verstinės literatūros mūsų knygos rinkose labai maža, na, ir sumanė leisti atskirais numeriais vadinamąjį „Literatūros Panteoną". Turinys jos bus įvairus ir įdomus. Pirmąją seriją sudarys: Viktoro Hugo 2—3 tomų romanas, vardu „Žmogus, kuris juokiasi", suomio Johanes Linankoskio „Pabėgėliai"—romanas, Pranc Verfel „Abiturientų dienos"—romanas, Bernard Šou „Juodoji mergaitė ieško Dievo", Aleksiejaus Tolstojaus romanas vardu „Petras Didysis", kurio bus net 3 didžiuliai tomai.

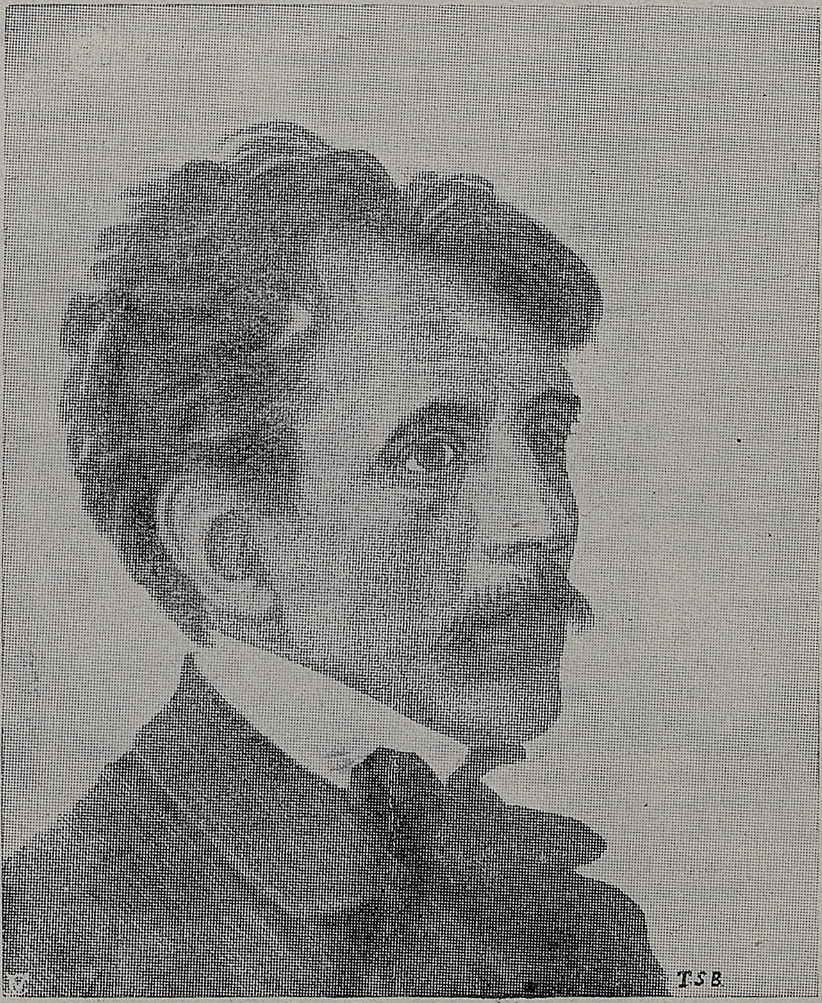
Taip „Spaudos Fondas" sudarys visą biblioteką puikiausių vertimų, kurie jau šį mėnesį, berods, išeis į plačiąją Lietuvos visuomenę. Kaip jau anksčiau pasakiau, negalima visos mūsų brolių, Nepriklausomosios Lietuvos piliečių, darbuotės gausumo nieku būdu, palyginti, trumpo straipsnio rėmais aprėpti. Baigdamas norėčiau pabrėžti, kad pas mus rašymui ir leidimui nėra menkiausio noro. Jau keliolika metų, kaip mūsų krašte daugelis rašo, o beveik nieko neparašė, nes kas-gi galėtų spręsti apie kūrybos gausumą, kai tepasirodė viena kita vos šiaip taip išmaigyta apysaka. O visa kita, tur būt, pelės lizduosna suveja.

V. R.

DIDĮJĮ MENININKĄ ATSIMINUS.

(Mikalojaus Konstantino Čiurlionies 60 metų sukaktuvių proga).

Yra žmonių, kurie savo giliu protu, geležine valia nuveikė didelius darbus ir savo tautos ainiams paliko didelį palikimą. Jie savo pasiaukojimu ir triūsu kėlė Lietuvos garbę. Šiandieną mes jais didžiuojamės, nes jie išgarsino Lietuvos vardą visame pasaulyje ir tiesė mūsų tautai naujus ateities kelius, vedė Lietuvą nepriklausoman gyveniman.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis — genialusis lietuviškojo meno kūrėjas, tapytojas ir muzikas.

Tų garbingų vyrų eilėse, kurie pasitarnavo savo tautos gerovei, matome ir didįjį Lietuvos dailininką — genijų Mikalojų Konstantiną Čiurlionį, nuo kurio gimimo šių metų rugsėjo mėn. 22 dieną sukako lygiai 60 metų ir 24 metai, kai beširdė mirtis išbraukė jį iš gyvųjų tarpo.

Stabterėkime ties jo darbais ir prisižiūrėkime Genijaus asmenybei.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis gimė 1875 metais rugsėjo mėn. 22 dieną garsioje savo padavimais Dainavos šalyje, Varėnos miestely— Dzukijoje. Jo tėvas buvo nežymus vargoninkas.

Dainava—gražus kraštas, o ypatingai Merkinės, Druskininkų, Ratnyčios ir Varėnos apylinkės pasižymi savo gamtos grožybėmis. Per Varėnos miestelį vingiuoja Merkys ir pliuškendamas per akmenis seka lietuviui gūdžias, garbingos praeities pasakas, godas. O aplink, kiek tik akimis užmatai, smėlio kopos ir miškai. Kur tik pažvelgsi, visur gražu, malonu, kiekvieną džiugina ir širdį ramina. Šiame gražiame Lietuvos kampelyje Mikalojus Čiurlionis praleido savo ankstyvas kūdikystės dienas, kur puiki gamta turėjo jam didelės įtakos.

Nepaprasti jauno Čiurlionies gabumai pasireiškė labai anksti. Jis penkerių metų berniukas jau pradeda skambinti pianinu. Iš pradžių, tiesa, iš klausos. Paūgėjęs imasi sistematingai mokytis muzikos, skambina iš gaidų. Pirmuosius žingsnius nurodė tėvas. Be to, dr. Markevičius, baigęs Maskvos konservatoriją, pastebėjęs jauno Mikalojaus nepaprastus gabumus, ragina jį mokytis muzikos ir pats jį moko. Maža to, dr. Markevičius pažino Plungės kunigaikštį M. Oginską. O kunigaištis buvo didelis muzikos mėgėjas, turėjo savo dvare orkestrą, be to, buvo įsteigęs net muzikos mokyklą. Dr. Markevičiaus paskatintas, kunig. Oginskas 1888 metais paima M. Čiurlionį, dar visai jauną, vos 13 metų, į savo muzikos mokyklą, kurioje jis mokėsi ketverius metus. Taip pat grojo ir jo rūmų orkestre.

Pakliuvęs į gražų Žemaitijos kampelį, turi progos prisižiūrėti nepaprastoms žemaičių krašto grožybėms — kryžiams, smūtkeliams, kurių daug stovi pakelėse ir šiaip įvairiose vietose. Sužavėtas žemaičių gamta, Mikalojus palinksta į tapybą. Čia jis pradeda pirmuosius paišymo žingsnius. Pirmieji bandymai—gamtos vaizdai. Plungėje žybtelėjo Čiurlionies menininko talentas. Bet nemeta ir muzikos. Priešingai, pradėtąjį darbą varo toliau ir baigia Plungės muzikos mokyklą.

Tuo laiku jis sukomponijavo keletą muzikos dalykėlių, kurie kunig. M. Oginskui patiko. Kunigaikštis, matydamas didelius Čiurlionies gabumus, savo pinigais siunčia jį į Varšuvos konservatoriją. Čia per šešeris metus Čiurlionis mokosi pas žymiausius anų laikų muzikus: Ružicką, Noskovskį ir kitus. Besimokydamas Varšuvos konservatorijoje, M. Čiurlionis parašė daug įvairių kompozicijų, preliūdų, nokturnų. Jie buvo palankiai įvertinti ir skambinami.

1900 metais Čiurlionis pabaigė Varšuvos konservatoriją pirmuoju mokiniu ir greitai pagarsėjo kaipo žymus kompozitorius. Mat, 1902 metais lenkas Zamojskis paskelbė muzikos konkursą. M. Čiurlonis jau buvo sukomponavęs simfoninę poemą, vardu „Miškas“ ir pasiuntęs jį konkursan laimėjo pirmąją premiją. Be to, beveik tuo pačiu metu pasirodė jo muzikos veikalai — „Polonezas“ ir „Fuga“.

Kunigaikštis M. Oginskas džiaugėsi Čiurlionies muzikos laimėjimais ir nutarė siųsti jį į užsienį muzikos žinių pagilinti. Ir štai, tų pačių 1902 metų rudenį Mikalojus Čiurlionis išvažiavo į Leipcigo konservatoriją muzikos mokslo tęsti.

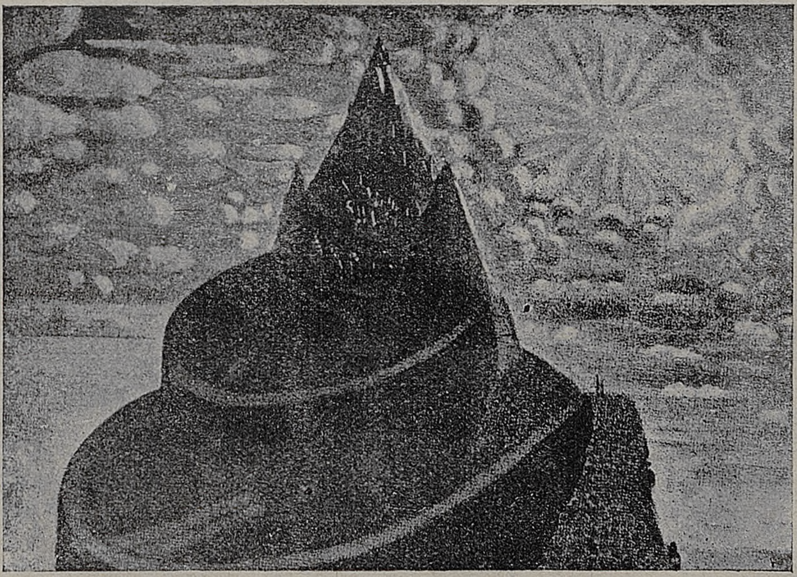
Bestudijuodamas Leipcige, M. Čiurlionis gauna progos atlankyti Drezdeną ir susipažįsta su gražiausių paveikslų galerijomis. Čiurlionis jomis pradeda gyventi, ir jo sieloje vėl atgyja ankstyvoje jaunystėje blykstelėjęs dailės pamėgimas. Tuo metu netikėtai mirė kunigaikštis

M. Oginskas, o drauge su jo mirtimi nutrūko ir Mikalojaus Čiurlionies studijos. Jis grįžta Varšuvon ir pradeda tapyti. Gyvenimo sąlygos buvo labai sunkios, nes duonos kąsnį reikėjo užsidirbti muzikos pamokomis.

1904 metais M. Čiurlionis pradeda lankyti Kauzino meno mokyklą, paskui Dailės Akademiją.

Jau Leipcige jis atsidėjęs studijavo įvairius mokslus, kaip astranomiją, matematiką, fiziką, filozofiją, Šventąjį Raštą, ieškojo tiesos, pasaulio pažinimo paslapčių. Meno mokyklon Čiurlionis atėjo kaip filosofas, mintytojas, tiesos, grožio, turinio ir formos sintezės ieškotojas.

Po kurio laiko nustojo lankęs meno mokyklą ir ėmė savarankiškai kurti, tapyti. Pirmieji jo kūriniai: „Juozapo sapnas“, „Varinis žaltis tyruose“, „Laidotuvių“ ir „Audros“ ciklai padarė didelio įspūdžio. Šalia tapybos darbų Čiurlionis nepamiršta ir muzikos, komponuoja toliau, harmonizuoja lietuvių liaudies dainas ir kita.

M. K. Čiurlionies paveikslas — Pasaka, meno žinovų labai aukštai įvertintas kūrinys.

Varšuvoje Čiurlionis susipažįsta su Volmanų šeima, kuri tampa Čiurlionies meno globėja. Ji supirkinėja jo paveikslus, o apie Volmanų šeimą būrėsi daugelis anų laikų menininkų. Tų pačių Volmanų dėka Čiurlionis gauna progos atlankyti Juodosios jūros pakraščius — Krymą ir Kaukazą. Be to, grįždamas užsuka į Miuncheną, Šveicariją, Tyrolį, Vieną, Prahą ir kitur.

Ši kelionė dailininkui Čiurlioniui turėjo didelės reikšmės. Sugrįžęs sukuria daug vertingų meno kūrinių, kaip šit: „Žalčio sonatą“, „Jūros sonatą“, „Zodijako ženklus“, vėliau „Pavasario ir Saulės sonatas“, „Rex“ ir kita.

1907 metais Mikalojus Konstantinas Čiurlionis atvažiuoja Vilniun ir čia apsigyvena. Vilniuje M. K. Čiurlionis ėmėsi lietuviško darbo.

Uoliai dirba steigiant „Lietuvių Dailės Draugiją". Kartu su mūsų dailininkais: A. Žmuidzinavičiumi ir P. Rimša rengia pirmąsias meno parodas, organizuoja lietuviškus chorus. Taip pat čia parašo garsią simfoninę poemą „Jūrą".

Begyvendamas Vilniuje, susipažįsta su rašytoja Sofija Kymantaite ir 1909 metais ją veda. Po to kuriam laikui išvažiuoja į Petrapilį. Čia susiduria su garsiais rusų dailininkais, kaip Čudovskiu, Benua, Bilibinu ir kitais. Jų kviečiamas M. K. Čiurlionis išstato savo kūrinius meno parodose Petrapilyje ir Maskvoje. Jo meno kūriniai rusų dailės kritikų įvertinami palankiai ir sukelia didelio susidomėjimo. Čiurlionis pagarsėjo kaipo nepaprastas, originališkiausias dailininkas.

Bet Čiurlionis per daug dirbo, per didelis buvo jo vaizduotės įtempimas. Jis susirgo nervų liga ir 1911 metais balandžio mėn. 12 dieną atsiskyrė su šiuo pasauliu. Žinia apie jo mirtį visus sujaudino, palietė ji ne tik lietuvius, bet ir svetimtaučius.

Vilniuje, Petrapilyje ir Maskvoje surengta Čiurlionies kūrinių parodos. Rusai išleido Čiurlionies monografiją. Be to, plačiai paminėjo genijų ir iškėlė jo didžią asmenybę lietuvių, rusų, lenkų, latvių ir kitos spaudos. Rusų dailininkas Čudovskis rašė: „Dabar, Čiurlioniui mirus, kultūrinio Lietuvos atgimimo veikėjai kelia jį kaip tautinį dailininką. Ne mums apie tai spręsti, tačiau nuostabus jojo savotiškumas visoje dabartinėje dailėje verčia mus pripažinti, jog jisai iš tikro buvo leistas nepaliestųjų savo tautos jėgų. Džiugu manyti, jog šis nepaprastas genijus nebuvo atsitiktinis likimo žaislas, bet — didžiosios ateinančios lietuvių dailės pirmtakūnas"...

Neilgai gyveno M. K. Čiurlionis, vos tik 35 metus, bet jo darbai labai gausingi. Jis visą savo gyvenimą dirbo menui, tiesiog degė menu jo širdis ir per anksti sudegė. Kaip muzikos, taip ir tapybos srityje paliko mums neįkainojamas brangenybes. Jo muzikos kūriniai net ir dideliems muzikams neįkandami, neprieinami.

Geniališkiausias M. K. Čiurlionies muzikos kūrinys yra simfoninė poema, vardu „Jūra". Muzikos žinovas kompozitorius Stasys Šimkus sako: dar nėra tokio orkestro, kuris pajėgtų tą didįjį muzikos kūrinį išpildyti.

Iš to matyti, kad Čiurlionies būta nepaprasto muziko — genijaus.

Tapybos srityje M. K. Čiurlionis dirbo tik penkeris metus, bet paliko joje amžiais neišdildomus pėdsakus. Geniališkoje Čiurlionies kūryboje atsispindi lietuvių tautos dvasia, jos gelmėse glūdįs misticizmas, palinkimas į lyriką, melancholija. Jo meno kūriniai labai originalūs, sunkiai suprantami arba visai neprieinami.

Žymiausi M. K. Čiurlionies dailės kūriniai yra šie: „Rex", „Žalčių sonata", „Chaosas", „Saulių sonatos", „Žvaigždžių sonata", „Jūros sonata", „Zodijako ženklai", „Pasaulio sutvėrimo" ciklas, „Vytis" ir daug kitų.

Čiurlionies meno kūriniai surinkti ir sudėti didžiojo genijaus vardo— Čiurlionies Galerijoje Kaune. Tai yra gražiausias lietuviškojo meno muziejus.

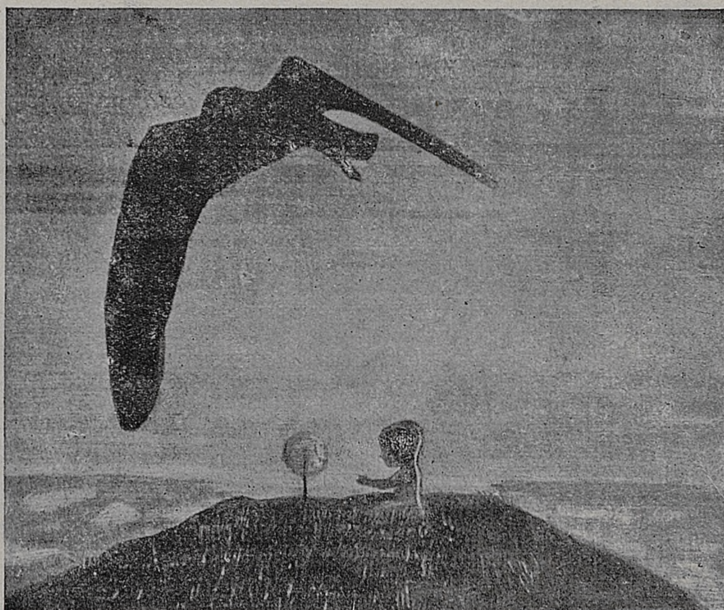
Peranksti beširdė mirtis pakirpo genijaus M. Čiurlionies gyvybės siūlą ir pergreit šalta Vilniaus Rasų kapų žemelė priglaudė didįjį proto ir dvasios galiūną su jo didžiuoju talentu.

V. Gr.

Viskas eina rudeniop.

„Žalia girelė jau geltonuoja
— Mano širdelė jau markatnuoja.
Oi, lylia—lylia; oi, lylia lylia.
Mano širdelė jau markatnuoja“.

Ši liaudies dainelė nusiskundžia, kad, kai jau viskas eina rudeniop, pasidaro žmogui kažko gaila, liūdna ir labai tuščia sieloje. Liūdi gamta, liūdi ir žmogus. Gal dėl to, kad gamta, sako, yra geriausias ir ištikimiausias žmogui draugas.

Vienas iš meniškiausių Čiurlionies paveikslų — Pasaka.

Žmogus, patekęs gamtos prieglobstin, mato linksmą, žavintį, pilną energijos, džiaugsmingą gyvenimą, ypač kai pavasarį gamta puošiasi akį verenčiais jaunystės žaliais rūbais; kiekvienas augalėlis ryžtingai krauna jaunystės žiedą. Pumpurėliai, vėjo į visas šalis supami, maudosi šiltuose auksinės saulės spinduliuose. Žvėreliai, paukšteliai ir kitoki gyvūnėliai, pradėdami naują gyvenimą, patogiai taisosi lizdelius. Ir taip viskas gyva, linksma, žavėtina. Atrodo, lyg esąs patekęs į rojų ir džiaugsmui galo nebūsią.

Bet pavasaris, kaip žavingas sapnas dingsta, o jo vieton ateina rimta vasara. Vasaružė išbarsto žemę gražiausiais Dievo kūriniais ir pripildo aplinkumą svaiginančiu meilės kvapu. Pakyla ūžesys, triukšmas. Kas tik gyvas, visi įvairiais balsais gieda amžiną gamtos džiaugsmo himną. Bet ir tai neilgai tetrunka.

Pagaliau viskas nutilsta, ir vasara, kaip didžiulis gaisras, užgesta. Visa gamta nenoromis, lėtai rengiasia žiemai. Visur įsiviešpatauja rami melancholija, rudens tyla. Tuomet žmogaus sieloje neapsakomai griaudu. Ir norėtųsi kažkur bėgti, išgąstingai rėkauti, šūkauti kažko klaustis kur dingo žaliosios, žydinčios pievos, kur dingo tas kregždžių, lipdžiusių pakraikėse lizdus, skardus čirškėjimas; kur pražuvo bitelių zvimbimas, mašalėlių harmoningas zirzėjimas ir visos gamtos gyvybės džiaugsmas?..

Ehh... eini žmogus gyvenimo plačiuoju vieškeliu ir stebiesi, kad taip viskas ūmai keičiasi. Nieko nėra patvaraus, amžino, o gyventi tenka tik iliuzijomis. Argi nenuostabu? Atitrūkusio, pageltusio klevo lapo judėjimas prieš saulę panašus į peteliškių skrajojimą. Argi nekeista? Kas liūdniausia ir nebegyva—panašu į tai, kas linksmiausia ir gyva. Ir taip viskas sukasi amžinuoju ratu.

Žygioji žmogus į tą tolį, kur visų keliai subėga, ir galvoji, kad ir tau po džiaugsmingo pavasario, triukšmingos vasaros artinasi rūstus ruduo ir tau reikės, kaip tam pageltusiam klevo lapui, atitrūkti nuo gyvybės kamieno ir dingti užuomaršoj. Kitaip negali ir būti, nes viskas eina rudeniop...

Juozapas Bajoraitis.

V. DIEMEDYS.

Šuolių šuoliais!

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais

mes nulėkime į sritį,
kur knyga sukūrė ugnį,
spinduliai kur kaip saulutės
į krūtinę mum įsminga.

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais!

———

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais

darbɔn leiskim savo mintį
ir rankas tingias kaip vilką,
griaukim pastatus tamsos
[ir krimskim
juodą duoną, plutą pilką.

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais!

———

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais

knygą, laikraštį, žurnalą
paskaitykim iki galo,
nors ir snausti noras ima,
nors ir linkstam sustingiman.

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais!

———

Ei jaunuoliai,
šuolių šuoliais

į gyvenimo platybes
mes nugraužkim kietą spyną,
kad kalenamom gėrybėm
kurtum laimę pirmutinę
ir pavasarį pražydusį,
nors dabar ruduo vėlyvas,
ir žiema gili artėja,
ir šalti pašiušę vėjai.

Ei, jaunuoliai,
šuolių šuoliais!

———

Vilniaus Lietuvių Mokytojų S-gos dešimtmetis.

Pašlususlu stogu, pasvirusiomis durimis stypso maža dūminė pirkutė. Žemi, siauri jos langeliai užkamšioti įvairiais spalvotais skarmalais, šykščiai įleidžia vidun saulės spindulių.

Viduje, purvinos aslos pasieny pora lovų, ant stalo višta ant lango gaidys. Prie pečiaus duzga pakulinis ratelis. Prie verpėjos kojų ant kaladėlės sėdi vaikutis. Sukrupusiose nuo šalčio rankutėse laiko elementorių ir „beabe ceace" slebizuodamas eina pirmasias „klases".

Tai vėl prie uždengtų langų apystalė prisėdusi vaikų ir pusbernių. Pasidėję storas iš Prūsų atgabentas maldaknyges, uolaus, senyvo, kartais tik skaityt mokančio, daraktoriaus padedami, brenda pirmuosius gal ir paskutiniuoslus mokslo barus. Tai mūsų, Vilniaus krašto mokyklų, vaizdai anų laikų, kada į Lietuvą pradėjo skverbtis iš Prūsų „Aušros" spinduliai, kada Kudirkos „Varpas" pradėjo šaukti: „Kelkite, kelkite... gana tamsoj lindėti.

Lietuvių Mokytojų Sąjungos iniciatoriai ir steigėjai. Iš kairės dešinėn: V. Šekštelė, J. Grybauskas ir S. Švogžlys.

Nenuostabu, kad mažai ką pažadino tie pirmieji spinduliai ir maža kas išgirdo to varpo garsą. Tik vienas kitas nugalėjęs milžiniškas kliūtis, ir išėjęs mokslus kunigas ar šiaip retas lietuvis inteligentas. Plačiosios minios laukė smarkesnio spindulio ir balsesnio varpo skambėsio.

Net ir vėliau, prieš karą, jei atsirasdavo vienas kitas lietuvis inteligentas, turėdavo duonos kąsnio ieškoti tolimoje Rusijoje ar kur nors užjury. Krašte viešpatavo svetimieji. Durtuvo prispausta skurdo lietuviška knyga, lietuviškas laikraštis, merdėjo ir lietuviška naminė mokykla.

Ne kitaip buvo ir priešpaskutiniais laikais. Pati gyvenimo eiga buvo nenormali. Kiekvienas tautinis ir kultūrinis darbas buvo varžomas. Žinoma, tokiose sąlygose negalėjo būti ir kalbos apie organizuotą savąją mokyklą.

Tik nutilus žiaurioms karo audroms, blykštelėjus laisvės pragiedruliams ir Vilniaus krašto lietuvis pasijuto galingesnis, kai kur suprato

reikalą šviestis ir šviesti savo mažutėlius. Vienur kitur patys tėvai samdė daraktorius, kurie, vaikščiodami po pirkias, mokino vaikus skaityti ir rašyti.

Vėliau, įsikūrus lietuvių švietimo draugijoms, sodžius susilaukė organizuotos paramos, ir apmiręs visam krašte kultūrinis gyvenimas sutvaksėjo nauju gyvybės ritmu. Metai į metus stodavo į darbą dešimtys naujų darbininkų, netgi nebaigę mokslų, skubėdavo į sodžių ir aukodavo jaunąsias savo jėgas mažųjų tautiečių švietimui. Atvykę į sodžių jaunieji švietėjai rado tą pačią priešaušrinę mokyklą, rado tą pačią tamsią aplinkumą. Karo išvargintam, nuplikintam, ekonominiai nuskurusiam krašte darbo pradžia buvo sunki ir varginga. Trūko atitinkamų butų, švietimo darbui priemonių, kelią grindė šimtai nelauktų kliūčių, įvairių trukdymų. Kasdien spaudė įvairių netikėtumų našta, kurią vos tegalėjo pakelti pirmą Vilniaus krašte bevarydami kultūrinę vagą jauni mokytojai.

Savo pareigas jie ėjo su pasišventimu ir ištverme, kad tik įvykdžius pavestą jam darbą, uždėtas švietimo ir auklėjimo pareigas. Darbas buvo atsakomingas — tautos valios podiktuotas, bet podraug tikrai sunkus. Daugelio sunkumų pats vienas mokytojas negalėjo nuveikti, daugelio gyvenimo klausimų išrišti. Reikalavo viens kito fizinės ir dvasinės paramos, reikėjo draugiškos, vieningos talkos. Ir taip pamažu brendo mintis, kad didesnis bendradarbių—mokytojų susibūrimas atneštų daugiau Vilniaus kraštui lietuviškos šviesos. Šių ir kitų priežasčių verčiami, mokytojai dažnai gvildendavo profesinės organizacijos reikalingumą, kur visi mokytojai galėtų suderinti savo nuomones, aptarti švietimo reikalus ir kitus bendrus klausimus.

1925 m. iniciatorių grupei—p. J. Grybauskui, p. V. Šekštelei ir kitiems ypatingai susirūpinus buvo įsteigta Vilniaus Lietuvių Mokytojų Sąjunga, kuri užsibrėžė tikslą — jungti lietuvius mokytojus į vieną draugiją, teikti savo nariams moralės, materialės ir teisinės pagalbos, gerinti darbo sąlygas, kelti savo narių kultūrinį ir fizinį poaukštį.

Pirmaisiais metais atlikta visi parengiamieji organizaciniai darbai. Patvirtinus įstatus, padaryta formalus susirinkimas, kur išrinkta M. S-gos Valdyba ir kiti organai. Pirmąją Sąjungos Valdybą sudarė p. P. Tamulevičiūtė — pirmininkė, p. B. Šičkaitė — vicepirm., p. M. Čenytė—sekret. p. St. Matijošaitis—iždin. ir kun. K. Čibiras—narys be ypatingų pareigų.

Pirmaisiais gyvavimo metas M. S. Valdyba, tarp kita, rūpinosi steigti rejoninius skyrius, į kuriuos privalėjo įsirašyti to rajono mokytojai. Ir taip buvo įsteigta Valkinykų, Švenčionių, Vilniaus, Gervėčių, Ratnyčios, Dūkšto ir Kalesnykų skyriai. Centro Valdyba siųsdavo į tuos skyrius instruktorius — prelegentus, kurie skaitydavo paskaitas ir duodavo reikalingų nurodymų. Tie skyriai neparodė didesnio veikimo, merdėjo. 1929 metais Centro Valdyba mėgina atgaivinti tų skyrių veikimą, reorganizuoti, bet tai nepavyko. Gyvenimo sąlygoms diktuojant, ilgainiui šie skyriai likvidavosi. Tik Švenčionių skyrius visą laiką pavyzdingai veikė ir šiandie savo judrumu bemaž pralenkia pačią S-gą.

Mokytojų S-ga įvairiems reikalams aptarti kasmet kartą ar dukart (Kalėdų ir Velykų atostogų metu) šaukia savo narių metinius suvažiavimus, kur svarsto įvairius klausimus, skaito paskaitas ir referatus. Tokių bendrų suvažiavimų M. S-ga per 10 gyvavimo metų padarė 16, kur paskaityta per 50 paskaitų, surengta 3 vakarai su vaidinimais, akademija, revija ir keliolika įvairių pramogų.

Kuo įdomavosi pirmaisiais gyvavimo metais S-gos nariai, kokius nagrinėjo klausimas pasako skaitytų suvažiavimuose paskaitų temos: 1) Mūsų krašto mokytojo padėtis (V. Šekštelė), 2) Mokytojo darbai liaudyje (J. Grybauskas), 3) Reikia šviesti tėvai (B. Šičkaitė), 4) Dabartinis mūsų sodžius ir jo kultūra (Krečius), 5) Alkoholis ir mokytojas (kun. K. Čibiras), 6) Švietimo būdai už mokyklos sienų (Lelka), 7) Mūsų pradžios mokykla teisės šviesoje (V. Budrevičius), 8) Visuomeniškas darbas sodžiuje (A. Petkelis).

Jau tik iš šių paduotų paskaitų temų matome, kad mokytojai stengėsi vispusiškai pažinti darbo dirvą, švelninti aplinkumą ir tiesti joje kuo patogiausius švietimui kelius. Mokytojai aiškiai suprato, kad tik tada vaikai geriau mokinsis, bus jie geriau aprūpinami, uoliai siun-

Pedagoginė Mokytojų S-gos Sekcija.

čiami mokyklon, kada patys tėvai bus susipratę, todėl stengiasi šviesti ir tėvus. Žodžiu, mokytojai naudojo visas priemones, visus galimumus, kad tik didesnę šviesos žiburį įnešus šiaudinėn pastogėn.

Mok. S-ga nemaža rūpinosi ir savo narių ateitimi. Ne kartą klabeno kuratorijos ir kitų švietimo valdžios įstaigų duris, reikalaudami atitinkamų kursų, egzaminų mokytojo kvalifikacijoms įsigyti.

Mok. S-gos nariai stengėsi pažinti savo kraštą, tam tikslui 1928 m. surengė ekskursiją po Brėslaujos ir Švenčionių apskritis. Rengė išvyką Nepr. Lietuvon ir Latvijon, bet ne nuo S-gos priklausomų aplinkybių neįvyko.

Nemaža M. S-ga rūpinosi ir grynai profesiniais — pedagoginiais reikalais. Tam tikslui 1927 m. įsisteigė speciali pedagoginė sekcija, bet žymesnių, be vaikų darbų suruoštos Vilniuje parodos, veikimo žymių nepaliko.

Mokytojai daug rūpinosi folkloro rinkimu. Rinko patys ir kitus ra-

gino rinkti. Žodžiu, mokytojai, šalia savo tiesioginių pareigų, gyveno visais visuomenei rūpimais reikalais.

Nuo pat įsisteigimo M. S-ga turi savo knygyną. Pirmaisiais metais turėjo 1253 knygas, kurių 507 buvo centraliniame M. S-gos knygyne, o 744 buvo rejoninių skyrių knygynėliuose. Paskutiniais metais M. S-ga turi centre 608 knygas. Kaip matome, mokytojų knygynas nepadidėjo. Buvo keletas priežasčių. M. S-ga neturėjo nuolatinio buto, lėšų ir gyvenantiems provincijoje mokytojams sunku buvo naudotis knygynu. Visai kitaip atrodo M. S-gos Švenčionių skyriaus knygynas, kuris šiandie turi per 2.000 tomų. Ten kitos sąlygos. Visi nariai gyvena arti, visuomet gali užeiti į knygynėlį, pakeisti knygas, todėl yra prasmės mokėti ir tam skirtą mokesnį.

Kas kart sunkėjančios gyvenimo sąlygos vertė M. S-gos narius susirūpinti savo narių ateities klausimu. Jau nuo 1928 metų dažnai svarstomas savišalpos reikalas, kuris buvo realizuotas tik 1932 m. įkuriant savišalpos kasą.

Mokytojų S-gai vadovauja kasmet renkama 5 narių valdyba su pirmininku priešaky. Paskirais metais M. S-gai vadovavo: p. P. Tamulevičiūtė, p. H. Horodničius, p. P. Karazija (dvejus metus), p. K. Aleksa, p. V. Budrevičius (trejus metus) ir dvejus paskutiniuosius metus S-gos pirmininku yra p. Vinc. Martinkėnas. M. S-gos valdybos per 10 metų padarė 85 valdybų posėdžius ir keliolika pasitarimų.

M. S-gos garbės nariais yra dir. Juozas Kairiūkštis ir p. Vincas Budrevičius.

M. S-gon stoja bemaž visi mokytojai, dirbą sodžiuje ir mieste. Pirmaisiais metais buvo narių apie 60, o šiais paskutiniais per 150. Šiais metais M. S-ga įsigijo nuolatinį butą, kur telpa S-gos rastinė ir knygynas.

Paskutiniais metais pasikeitus mokytojo darbo charakteriui, pasikeitė ir suvažiavimuose svarstomos temos. Dabar mokytojai svarsto netiek vaikų auklėjimą ir mokinimą, kiek jaunimo gyvenimo ir jų švietimo reikalus. Dabar svarstoma ir ieškoma kelių kovai su ekonominiais sunkumais, sodžiaus nutautinimu ir doroviniais sodžiaus negalavimais.

Sunku ir neįmanoma siauruose mūsų laikraščio puslapiuose nupiešti Mok. S-gos 10-ties metų veikimo istoriją ir mokytojo nuveiktus darbus sodžiuje. Tik apybendriai tenka konstatuoti, kad uoliausi lietuviškos kultūros skleidėjai, mūsų tautiečių žadintojai, sodžiaus teisių gynėjai ir plačiųjų masių švietėjai yra mokytojai. Sunku rasti sodžiuje draugiją ar jos skyrių, kur šiokiu ar tokiu būdu neremtų mokytojas. Jie dažnai skyriui vadovauja, skaito paskaitas, ruošia vakarėlius, mokina chorus, platina lietuvišką spaudą ir atlieka kitus reikšmingus visai lietuvių tautai darbus.

Minint Lietuvių Mokytojų Sąjungos dešimtmetį tenka palinkėti mūsų mokytojams, kad ir kitą dešimtmetį taip garbingai pajėgtų eiti tautos jiems skirtas sunkias pareigas ir toliau neštų tą lietuviškos šviesos žibintą į šiaudinę pastogę, lengvindami savo tautiečių vargus ir tuo būdu kurdami šviesesnį ir laimingesnį savo kraštui rytojų.

Romuvietis.

O. MICIŪTĖ.

Tėvynei.

(Vil. Liet. Stud. S-gos 10-čiui kantata).

Tėvynei aukojam jaunąsias jėgas,
Jai giesmę gražiausią nupinsim!
Jos klonis ir sodus, pilkas bakužes
Šviesa ir žiedais išdabinsim!

Mūs' dienos pribrendo audros sūkuriuos
Ir akys aušros pasigedo...
Pradėjome sėją tėvynės laukuos,
Teisybei ieškodami vado.

Išpuošime meile tėvynės kelius,
Krūtinėje saulę parnešim...
Statysim jai rūmus, lyg rytas skaidrius,
Jos skambiąją garbę surasim!

Ryžtingai, kaip vienas, ištiesim rankas,
Vartus mes atversim žinyčios!
Tėvynei aukosim tik meilės aukas,
Te saule nušvinta jos gryčios!

Apie sutartis.

Sutartis yra tai dviejų ar daugiau asmenų susitarimas, pagal kurį kiekvienas asmuo turi atlikti tam tikras prievoles. Sutartis turi būti pasirašyta savo noru. Jeigu sutartis yra sudaryta prievarta ar apgaulingu būdu, tai ji visai negalioja ir neturi teisinės reikšmės.

Raštiškai sudaryta sutartis vadinasi kontraktu. Kontraktų negali sudaryti nepilnamečiai asmens, psichiniai ligoti ir tie, kuriems toji teisė yra teismo sprendimu atimta. Todėl prieš pasirašant sutartį reikia patikrinti, ar tas, su kuriuo daroma sutartis, turi teisę laisvai su savo turtu elgtis. Prie pardavimo aktų reikia patikrinti, ar pardavėjas yra iš tikrųjų to daikto savininkas.

Kontrakte turi būti aiškiai ir suprantamai nurodyta, ką abidvi šalys pasižada atlikti. Visos sąlygos turi būti taip suformuluotos, kad paskiau nekiltų jokių neaiškumų ir ginčų. Sutartis turi būti parašyta kuo paprasčiausiai, nes kas prie sutarties prideda įvairias neaiškias sąlygas, tas tikrai sutarties nenori vykdyti ir visuomet ieškos progos, reikalui esant, kontraktą panaikinti. Kontrakte visuomet galima pridėti įvairūs priedai, pastabos, kaip pav. daikto pirkimo pirmenybė ir kita. Kontraktas pradeda galioti, kada abidvi pusės jį pasirašo. Pasirašius, žinoma, reikia pažymėti kontrakto sudarymo data.

Parduodant nejudomą turtą, pirkimo-pardavimo aktas yra sudaromas pas notarą ir apie tai pranešama hipotekos skyriui (jei nejudomas turtas hipotekoj yra pažymėtas).

Sudarant kontraktą reikia sumokėti žyminis mokesnis. Sutartis tačiau ir be žyminio mokesčio galioja, bet sudarantieji už tai gali gauti pabaudas. Žemiau paduodu porą sutarčių sudarymo pavyzdžių:

a) **Pirkimo — pardavimo sutartis.**

Sudarant pirkimo-pardavimo aktą reikia: 1) išvardyti sudarančiuosius sutartį asmenis ir tuos, kurių leidimas sutarties sudarymui yra reikalingas; 2) tiksliai pažymėti parduodamo daikto stovis ir forma, pav.,

Mokytojų S-gos ekskursija Vilniaus apylinkėje 1929 m.

skaičius, svoris matas, padėtis ir panašiai; 3) pažymėti sutart es vertės sumą ir atlyginimo mokėjimo terminą ne skaičiais, bet raidėmis; 4) nurodyti terminą, būdą ir vietą, kurioj daiktas kitam kontrahentui bus įteiktas; 5) pažymėti kitas sąlygas ir pastabas (jei jos yra numatytos); 6) paduoti kontrakto sudarymo datą ir vietą; 7) abidvi šalys pasirašo savo vardą ir pavardę.

Toks kontraktas atrodo taip:

Mes, žemiau pasirašę, Juozas Pošiūnas, valstietis iš Variakalių sodž. Švenčionių vals. ir apskr.—iš vienos pusės ir Jonas Grotas Apinamų viensėdžio, Švenčionių vals. — iš kitos pusės pasirašome sutartį sekančiais dėsniais:

1) Jonas Grotas parduoda Juozui Pošiūnui 20 statinių rinktinių bulvių, amerikoniškos rūšies, ta sąlyga, kad statinė bulvių svers 800 kg.

2) Juozas Pošiūnas pasižada užmokėti už statinę bulvių 30 auks.

3) Juozas Pošiūnas pasižada sumokėti sutarties sudarymo dieną p. Grotui 200 auks., kaipo atlyginimo dalį, likusius 400 auks. užmokėti 1935 m. spalių mėn. 15 d., pristačius bulves Variakaliuosna.

4) Jonas Grotas pasižada sumokėti Juozui Pošiūnui 200 auksinų, kaipo išlaidų atlyginimą, jei šios sutarties neišpildys.

5) Juozas Pošiūnas išsižada savo įteiktų 200 auks., jei šią sutartį nutrauks.

6) Žyminį mokesnį pasižada abidvi šalys užmokėti pusiau. Ši sutartis buvo sudaryta ir pasirašyta dviejuose egzemplioriuose, po vieną kiekvienam kontrahentui 1935 m. rugpiūčio 20 dieną Švenčionyse.

(—) *Juozas Pošiūnas.* (—) *Jonas Grotas.*

b) Nuomos kontraktas.

Nuomos kontraktu vadiname sutartį, pagal kurią vienas asmuo išnuomoja kitam daiktą nurodytam laikui ir už apibrėžtą atlyginimą. Per tą laiką gali jis tą daiktą naudoti nepakeisdamas jo substancijos (sudėties).

Tokiame kontrakte reikia:

1) išvardinti kontrahentų pavardės; 2) tiksliai apibrėžti išnuomojamą daiktą ir jo naudojimo būdą; 3) nustatyti nuomos didį ir jos mokėjimo terminą (pav., kiekvieno mėnesio 5 d.); 4) nurodyti laiką, kuriam daiktas yra išnuomojamas; 5) nurodyti pašalines kontrakto sąlygas ir pastabas; 6) pažymėti kontrakto pasirašymo laiką ir vietą, pasirašyti vardą ir pavardę.

c) Darbo sutartis.

Ira tai tokia sutartis, kada vienas pasižada kitam asmeniui tarnauti arba atlikti kokį nors darbą, už atlygį pinigais ar kitais daiktais. Tokios rūšies kontrakte reikia: 1) išvardinti asmenis, kurie sutartį pasirašo; 2) apibrėžti darbo rūšį ir sąlygas, o taip pat ir laiką, per kurį darbas turi būti atliktas; 3) nustatyti atlyginimo didį ir būdą; 4) nustatyti, kiek laiko (valandų) per dieną turi būti dirbama; 5) pridėti pašalines sąlygas ir pastabas; 6) pasirašymo laikas ir vieta, parašai.

Čia buvo pateikta tik trys kontraktų pavyzdžiai, pagal kuriuos galima jau pačiam suformuluoti ir kitokios rūšies sutartys.

Teisutis.

Vergija senovėje ir dabar.

Vergija — tai pančiai, kuriuose surakinti skursta ir merdi žmonės, praradę fizinę ir dvasinę laisvę. Žmogus be šių ypatybių — vadinamas vergu. Vergas — besąlyginiai atsidavęs savo ponui, dirba jam juodžiausius ir sunkiausius darbus be jokio atlyginimo. Vergas nebuvo laikomas asmeniu, bet daiktu. Jo ponas—savininkas galėdavo su juo įvairiai elgtis. Kartais už menkiausį nusikaltimą nužūdydavo, pamesdavo arba parduodavo.

Vergijos pradžią, beabėjo, davė karai, kurių metu paimti nelaisvėn žmonės buvo paverčiami vergais. Vėliau vergijon patekdavo žmonės už bausmes, skolas, blogą šeimininkavimą savo turtu. Laikui bėgant, vergų skaičius sparčiai augo.

Labiausiai paplitusi vergija buvo žiloje senovėje Rytų tautose. Ten dar ir šiandieną galima užtikti vergijos pėdsakų.

Pagal Indų įsitikinimus, Brama, sutvėręs žmones, padalijo juos į 4 klases. Kiekvienai jų paskyrė atskiras pareigas ir teises. Paskutinė klasė — vergai. Jie gimdavo ir mirdavo belaisviais. Sunkus ir vargingas jų buvo gyvenimas. Nežmoniškai būdavo išnaudojami, parduodami ir užmušami už menkiausį nusikaltimą. Už rankos pakėlimą prieš laisvą žmogų būdavo grūdama jiems į gerklę įdegintas peilis, už papiktinančius žodžius pilama į ausis ir lūpas karštas aliejus. Vienintelis jo nusiraminimas buvo mintis, kad išliuosuos jį iš vergijos geradarė mirtis.

Graikijoj vergija buvo visuomeninio ir politinio sutvarkymo pagrindas. Net dauguma mokslininkų buvo nuomonės, kad vergija sutinkanti su gamtos dėsniais. Ponas negalįs vergo nei mylėti nei gerbti, lygiai kaip netinką ponui pamilti savo arklį ar jautį.

Vergų Graikijoj buvo daug didesnis skaičius, negu laisvų žmonių. Atikoj 20-čiai tūkstančių laisvų gyventojų atitiko 400 tūkstančių vergų. Sparta turėjo jų 244 tūkstančius. Korintas 460 tūkstančių ir Egina 470 tūkstančių. Šie milžiniški skaičiai rodo, kaip labai buvo paplitusi vergija Graikijoj. Beveik visi vergai dirbo žemę, išskyrus tuos, kurie dirbdavo fabrikuose ar kasyklose.

Delos Chios, Samo, Kipro salose, pagaliau Efeze ir Atėnuose buvo tam tikros vergų mūgės, kurios aprūpindavo vergais visą Graikiją. Net ir neturtingas graikas turėjo įsigyti nors vieną vergą, turtingesni turėdavo jų po keliasdešimtis, o turtuoliai šimtus ir tūkstančius. Vergai pas graikus buvo teisiškai iš dalies apsaugoti. Atėnuose negalėjo ponas savo vergo užmušti, tačiau turėjo teisę jį skriausti, kankinti ir sužeisti. Pabėgusius vergus graikai bausdavo mirtimi.

Peleponeso karo metu išliuosavo graikai 2.000 vergų už didvyriškumą, kurį parodė besikaudami su priešu.

Gaikų pilietis, pašauktas teisman liudininku, pabrėždavo, kad vergus smarkiai kankinąs ir mušąs, nes kitaip nebuvo tikima jo tvirtinimams.

Platonas, didžiausias graikų išminčius, pabrėžia, kad su vergais reikia žiauriausiai elgtis, kiekvienu atveju reikia juos kankinti ir niekuomet nesikreipti į juos švelniu tonu. Gerai išauklėtas pilietis turįs su panieka žiūrėti į vergą, sako tas pats išminčius.

Romėnai vergijos klausimą stengėsi taip pat išaiškinti. Pagal jų įsitikinimus, vergija esanti teisėta, nes ji buvusi visose tautose. Pas romėnus vergijos esmė glūdinti kare, kuris visados buvęs jos priežastis ir pradžia. Nugalėtojas, turėdamas teisę užmušti nugalėtąjį, turi dar didesnę teisę pastarąjį padaryti nuosavybe. Buvo laikai, kad nugalėtojas beveik visada čia pat vietoje užmušdavo nugalėtąjį, o neėmė į nelaisvę. Tada dar nebuvo suprasta ir neturėta reikalingų priemonių, kuriomis galėtų išnaudoti žmogų, kaipo savo daiktą. Kiek vėliau, kada žmonės vertėsi gyvulininkyste ir žemdirbyste ir kada buvo reikalingi nemokami darbininkai, pradėta belaisvius kinkyti į darbą, o neužmušdinėta jų vietoje. Vergas pagal romėnų principus buvo daikas, o ne asmuo. Vergas skirasi nuo laisvo žmogaus tuo, kad jis neturi turto, negali turėti nuosavybės, negali būti kreditorium nei skolininku, nei, pagaliau, palikti savo turto įpėdiniams. Jis skiriasi nuo laisvo žmogaus dar ir tuo, kad jis negali eiti į teismą skųstis, ar jis būtų sužeistas, ar nuskriaustas. Žodžiu, buvo žmogus—daiktas be jokių teisių. Tik vergo savininkas, žinoma, jei jis norėjo, galėjo skųstis ir teismui dėl padarytos jo vergui skriaudos arba žalos, lygiai kaip dėl gyvulio sužeidi-

mo, dėl jo daikto sudaužymo arba dėl kitos kurios jo turtui padarytos žalos. Ponas galėjo su vergu pasielgti, kaip jam patinka, galėjo net sužeisti ir užmušti.

Pellinas vergų kūnais penėjo murėnas, cezaris Augustas nuteisė pakarti vergą už kregždelės nužudymą.

Žiaurus elgesys su vergais buvo priežastimi dažnų vergų sukilimų. Didžiausias toks vergų sukilimas įvyko Sicilijoj 135 m. prieš Kristaus gimimą, tačiau buvo numalšintas, nukryžiuojant 20 tūkstančių vergų. Kitas panašus sukilimas įvyko 72 m. prieš Kristaus gimimą. Šiam sukilimui vadovavo Spartakas. Vergai taip staigiai buvo sukilę ir taip ištvermin-

Liet. Mok. S-gos Valdyba 1932 metais. Iš kairės dešinėn sėdi: V. Matuiza — narys be ypat. pareigų, V. Budrevičius — pirmininkas, J. Navickas — sekretorius, stovi T. Sukackas — vicepirm. ir B. Suduikis — iždininkas.

gai kovojo, kad vos pretorius Markus Licinijus Crassas, Pompėjaus padėdamas, pajėgė šį sumišimą numalšinti.

Pas romėnus vergas galėjo būti bendra kelių savininkų nuosavybė. Vergas galėjo būti savininko atleistas, tačiau tai nesuteikdavo jiems laisvės. Kiekvienas tokį vergą galėjo pasisavinti. Bet visgi vergas buvo žmogus. Leista jam buvo dalyvauti bendrame religiniame kulte, galėdavo jie saugoti kapus, kaip ir kiti piliečiai.

Kai vergų skaičius žymiai padaugėjo, tai jų šeimininkas nebegalėjo visų pažinti pats. Iš pradžių vergai buvo šaukiami šeimininko vardu, vėliau kiekvienas turėjo savo skirtingą vardą su šeimininko prievardžiu. Vergo savininkas (viešpats) galėjo vergus išlaisvinti, bet šis pa-

protys nebuvo paremtas įstatymais. Jis įstatymus pakeisdavo arba apeidavo.

Visi šitie faktai rodo, kad senovėje su vergais elgtasi žiauriai. Priežastimi be abejo buvo egoizmas — savimeilė, valdžiusi anų laikų pasaulį. Ne buvo broliškos artimo meilės, užuojautos, kuri draustų begėdiškai žmogų išnaudoti. Šis egoizmas — savimeilė, kaip koks puvėsis, naikino viską, ką tik paliesdavo. Dėl jo žuvo daugelis senovės tautų, žuvo ir galinga Romos imperija.

Tik Kristui gimus išdygo artimo meilė, kuri daug prisidėjo prie vergijos panaikinimo. Tada daug kur subirėjo vergijos pančiai, ir kiekvienas pasijuto esąs žmogumi. Bet ne visose tautose tuojau vergija buvo panaikinta. Kai kuriose jų užsiliko ištisus šimtmečius, o kai kur net iki šių dienų, pavyzdžiui, Abisinijoj. Vergija Abisinijoj yra giliai įleidusi šaknis. Vergų skaičius nemažas. Beveik visi yra naudojami atlikti įvairiems darbams. Laisvasis abisinietis negali ir išsivaizdinti, kaip reiktų gyventi be vergų.

Tačiau pamažu ir ten naikinama vergija, nes Abisinijai pradėjus bendrauti su kultūringomis vakarų Europos tautomis ir pažinus jų gyvenimą, pradėta šaukti, kad vergija esanti nereikalinga. Šis klausimas dar labiau pribrendo, kada italai paskelbė karą, teisindamiesi nešą vergams laisvę ir kraštui kultūrą.

Šiandieną Abisinijos karalius įsakė savo piliečiams vergovę panaikinti. Daugelis provincijų tai jau padarė. Išlaisvinti vergai buriasi į pulkus ir žygiuoja kautis su priešu (italais). Kovų metu pasižymi dideliu karingumu ir ištverme.

Tačiau ne visose provincijose vykdomas karaliaus įsakymas, Gondaro ir Gogiamo provincijose esanti baisiausia vergija. Vergai—vyrai ir moterys, laikomi ten tam tikruose aptvertuose daržuose. Aprengti tik skarmalais, žiauriai valdomi. Šimtai jų stypso ir verkia — skurdo ligų ir vargo suspausti. Į praeivius tiesia rankas, prašydami išmaldos ir šventojo Jurgio vardu šaukia pasigailėti.

Gondare esti tam tikri vergų turgai po laukinės fygos (sikomoro) medžiu, vadinami „vergų sikomorais". Už suaugusį vergą mokama 120 talerių, už vaiką — po 150, už jauną moterį — po 180

Negusas negalįs šiose provincijose vergijos pašalinti, nes šių kraštų valdovai—ras Cassa ir ras Immeru visiškai jo neklausą.

Italų kariuomenė šalina vergiją jos užimamuose kraštuose. Čiabūviai gyventojai tikrai įaudinasi. Jie noriai pereina italų pusėn. Dalį jų italai tuojau panaudoja įvairiems darbams, kitus skiria į kariuomenę. Italai užimtuose kraštuose išlaisvino apie 16 tūkstančių vergų. Šis skaičius liudija, kiek dar daug žmonių trunija vergijos nasruose, nes italų kariuomenė tik mažą Abisinijos dalelytę yra užėmusi.

Reikia pastebėti, kad šiandieną vergija nyksta. Europoje jos jau seniai nėra. Tačiau dar Azijoj ir Afrikoj galima užtikti, bet ir ten jau gyvena paskutines savo dienas.

Šių dienų kultūra ir civilizacija spinduliuoja į visus pasaulio užkampius ir kartu neša su savimi Kristaus mokslą, kuris skelbia artimo meilę, lygybę ir žmoniškumo principus. Šie šūkiai pasiekia Afrikoj ir Azijoj gyvenančias tautas, paveikia jų galvoseną ir įsitikinimus, kad vergija yra nusižengimas gamtos įstatymams, tiesiog nuodemė. Šią idėją labiausiai platina pasiaukoję, katalikybę skelbią misijonieriai.

l. b.

VL. DIEMEDYS.

O. P. atminti.

Ir be reikalo, sese, pavasarį pynei
vainikus iš spalvų kontrastinių;
veltui spaudei prie savo jaunutės krūtinės,
kad žiedelių švelnių nesutrynus...

Šit, po vasaros mėnesio — kito,
rudeninis lietus su ledais kai iškrito,
tau nukėlė margutį vainiką
nuo jaunutės galvytės, beliko

Tarp mūsų giliausia bedugnė —
tu skaisti, o pas mus kasdieninės pagundos...
Mūsų širdys ir akys mūs skundžias,
kad tave beištiko giliausieji smūgiai.

Bet vistiek. Taip Aukščiausis numatė,
tave jauną pakviesti reikėjo
su mintim, su jausmais, su idėjom.
Ir mirtis tau įgėlė, it pikčiausia gyvatė!

Pasirodė 1936 m. „Vilniaus Kalendorius".

Daugelis pasakys, kad jis pasirodė, kaip pasirodo paukščiai, pavasariui ateinant. Reiškia, visai natūralu. Vėl kiti — jis esąs visai neįdomus, nuolatos tuo pačiu vardu ir nuolatos tas pats „Vilniaus Kalendorius". Tačiau, reikia pasakyti—klysta visi tie, kurie taip mano. „Vilniaus Kalendorius" 1936 metams — ne tas pats, oi, ne tas pats. Jau paimi į rankas, ir gali pasakyti, kas žymiai pasikeitęs. Vadinas, pati jo išorinė išvaizda kitoniška? Taip. Geltonas fonas, žalios raidės ir tautiškos juostos. Turinys jo telpa 112 puslapių, kuriuose švytruoja daugelis fotografijų. Jos visos charakteringos — mūsų gyvenimo ir veiklos atspindis. Netik mūsų, bet ir kitų lietuvių gyvenančių Nepr. Lietuvoje, Latvijoje ir net užjūrio Amerikoje. Jau pačioje pradžioje į akį lenda margumynai, kurie kvieste kviečia susidomėti jais ir pažinti arčiau. Kaip? Labai paprastai. Įsigyti. Nusipirkti. Tai ne karvė, ne arklys. Bet ir jis naudą neša. Kas, tad, neša aną naudą? Jo įvairus turinys. Seniai mes laukėme tokio turinio kalendoriaus. Ir štai šiemet jį turime, tik netingėkime pavartyti jos puslapius, o juose rasime įvairių įvairiausių praktiškų patarimų bei nurodymų. Rasime aiškiai nurodytus takus — nutiestus kelius, tik ženkime jais.

Kalendoriaus turinyje randame: 1) patį kalendorių su gražiais, kiekvieną mėnesį charakterizuojančiais paveikslėliais, šventųjų ir lietuviškaisiais vardais, Lietuvos istoriniais atsitikimais, 2) Tautos Himno žodžius, 3) „Žmogus žmogui"—ar turime būti vilkais, ar mylėti savo artimą,

kaip patys save... 4) „Negerus papročius"—girtavimo blogą veikimą ir jo rovimą iš mūsų gyvenimo, 5) „Mylėkim savo kraštą ir kalbą"—krašto ir kalbos meilę, tą meilę, kurios trūksta šiandien daugeliui mūsų, o kuria alsavo ir gyveno mūsų Tėvynės Didieji Vadai, 6) Balio Laukaičio, Salomėjos Nėries ir Fausto Kiršos eilėraščius, 7) „Liaudies meno parodą"—tą parodą, kuri atkreipė daugelio svetimtaučių akis į mūsų audinius, juostas ir t. t., 8) „Pasaulio lietuvius" — gyvenančius visame žemės paviršiuje, jų susipratimą bei veiklą, 9) „Į šviesą"—gražią novelę, vaizdžiai piešiančią sodžių, jaunąją mūsų studentiją ir jų tarpusavio broliškus santykius, 10) „Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungos dešimtmetį"—studentų organizuotą gyvenimą ir veiklą per 10 metų, 11) Vilniaus Lietuvių Mokytojų Sąjungos dešimtmetį", 12) „Lietuvos Laisvės

Dabartinė Mokytojų S-gos Valdyba. Iš kairės dešinėn: P. Vaitulionis — iždininkas, J. Jankauskas — sekretorius, K. Krivelis — knygininkas, V. Martinkėnas — pirmininkas ir V. Matuiza — vicepirmininkas.

Varpą", 13) „Istorinį Vaitkaus žygį", 14) „Mūsų mirusiuosius", 15) „Pinigus ir jų reikšmę", 16) „Naują žemės rūšiavimą", 17) „Teisiškus patarimus", 18) „Prekybą", 19) „Brangiausį mūsų turtą"—sveikatą, 20) „Mokyklas, spaudą ir literatūrą N. Lietuvoje" ir 21) begales, net 12 puslapių nesutilpusių, „Informacijų".

Jaunuoliai, jūsų lietuviška pareiga savo namuose turėti tokį kalendorių. Turėsite daug smagumo ir naudos jį beskaitydami. Džiaugsis jūsų seni tėvai ir senos motinos, kai šaltos žiemos vakarą paskaitysite jiems daugelį daugelį įdomių dalykų. Be to, neleisite nušvilpti su vėjais leidėjų vilčių, kurie tau, mielasai jaunime, šį kalendorių paskyrė, kurie ilgai dėl jo suko galvas ir tik po ilgo ir vargaus darbo jį išleido.

Manau, nesiras lietuviškos šeimos, kurios grįčios neatlankys šis „Vilniaus Kalendorius".

B. R.

Mergyte jaunoji, ką sudūmojai?...

Į jos kambario duris pabeldė jauno viršilos stambūs pirštai. Bildesys, tartum, buvo girdėti už kelių mylių. Toks jis smarkus buvo.

Tačiau ji neatidarė. Nors sėdėjo prie stalo ir, abiem rankytėm galvą parėmusi, skendo mintyse, kaip sudūžęs laivas bangojančioje jūroje.

Jis pažiūrėjo pro rakto skylutę. Pamatė ją. Neiškentė ir pro skylutę į ją prabilo:

— Mare, ar jau nenori manęs įsileisti? Aš tau nubodau? Pasirinkai kitą, kuris tau laimėn kelius nuties ir rožių žiedais nuklos?

Ji atrakino duris. Bet eidama nuo durų skubiai kalbėjo:

— Prašau iš tolo, pone viršila, Leonai Puolevicke. Negaliu tamstos arti prisileisti. Atsimenate, po aną vakarą tamstos darytų šunybių... Be to, tautybių skirtumai. Visas sodžius šunų liežiuviais mane aplojo. O tamsta nesigėdini į mano kambarį įkelti koją. Prašau!

Svyruodamas jisai įėjo.

— Sakyk man, Mare, ar jau viltis, kaip užlieta ugnis, užgesti turi?

— Nekalbėk, tamsta, apie tai. Ir negalvok. Kam dovanai gaišuoti laiką. Trumpai ir aiškiai. Viskas baigta. Juk daug yra jaunų, kaip tamsta. Cha, cha, cha! Ir aš turėčiau būti jo žmona. Kaip tamsta, pone viršila, Leonai Puolevicke, manote?...

Jis neatsakė, bet žodžiais, kaip karštu vandeniu susmukintas išėjo iš jos kambario. Išėjo „sudiev“ nepasakęs, kaip anksčiau „labas“.

O Marė juokėsi ilgai, kad jis per kiemą eidamas jos juoką girdėtų ir įsikaltų sau į širdį, kad jo maldų ir prašymų Marė jau negirdi.

*
* *

Jis eidamas sau lūpas krimto ir brauningą, kaip niekam tikusį daiktą, rankoj gniaužė.

— Et, „glupstvo“!

Susikeikė mažai kam suprantamais žodžiais.

Tačiau girdėjo Juozas Juodžius. Ir drąsiai eidamas su šypsėna veide paklausė.

— Ko keikiatės taip garsiai, pone viršila? Jo balsą, mat, išskirt mokėjo ir patamsėj.

— Et, „glupstvo“!...

Ir abu nuėjo savais keliais.

*
* *

— Labas vakaras, panele!

— Sveikas, Juozai...

Ji pažiūrėjo į jo tvirtą liemenį ir drąsią, kaip pasakų karalaičio, kaktą.

— Prašau sėsti.

— Atnešiau, panele, knygas. Įdomios buvo. Tik kai kurios vietos nelabai man suprantamos. Dabar jau ir pats neatsimenu.

— Gaila, aš būčiau tau, Juozai, išaiškinusi. Tu toks geras.

Ji pažiūrėjo į jo smalsias akis ir pati nukaito.

— A va! Tai visi, panele, geri. Aš nė manau, kad išsiskirčiau iš kitų. Suprantu, panele...

— Baik, Juozai!

— Kad man gėda panelei stačiai į akis sakyti. Ir negražu.

— Sakyk, vistiek. Aš žinau, tau blogos mintys galvoj nelandžioja.

— Aš norėjau, panele, pasakyti: panelė mokyta ir graži...

— Juozai, tu sakai, aš graži...

Jos krūtinė kilnojosi, kaip jūra, kai vėjai užeina ir gena vieną paskui kitą putotas bangas.

Ji paėmė Juozą už rankos ir tarė jam į patį veidą:

— Sakai, aš tau graži?...

— Visiems, panele...

— O tu piršlėms pas kitas važinėji..

— Panele, o kaip žmogus gali gauti žmoną ir dar su keliais šimtais pasogos?

— Ar tu nežinai, kad aš turiu daugiau už visas, pas kurias buvai nuvažiavęs?...

— Ne man... panele... ne man...

— Juozai, tu nenori manimi tikėti?

— ?!

— Imk mane už žmoną. Viršila ne man, aš nenoriu nei jo tarnystės, nei pinigų. Aš noriu dirbti ir turėti žmogų, kurs mano darbą tinkamai supranta ir įvertina. Supranti mane, Juozai?

— Panele, jeigu su manim norite, aš mielai vesčiau, bet kad paskiau, panele, nebūtų ko nors. Žinote, kaip aš gyvenu.

Ji palenkė savo galvą. Dailiai sušukuoti plaukai bedėsi į jo akis.

Jis pabučiavo jos rankytę. Tokią švelnutę. Net per širdį nuskrodė.

— Gerai... Panele... Koks aš laimingas!...

Jis savo dailiom lūpom lėtai palietė jo kaktą.

— Rytoj užsirašome. Ir iššauks pirmą užsaką. Po trijų savaičių vestuvės. O dabar...

Jis išėjo.

* * *

Žmonės ištempę ausis klauso ką, klebonas išvardins stojančias į moterystę.

Jis atsikosėjo.

O ji nulenkė savo galvytę prieš didįjį altorių.

„Juozapas Milašius, vaikinas, su panele Marija Neverėnaite, abu iš Užugavės, šios parapijos, užsakas pirmas. Jei kas sužinotų kokias nors kliūtis, prašau pranešti man“.

Visa bažnyčia badė juodu akimis.

Ir visi stebėjosi, net pats klebonas kasė žilą pakaušį ir sakė:

— Kaip juodu galės sugyventi, netelpa mano galvoje.

* * *

Visas Užugavės kaimas ūžė. Mat, panelės mokytojos vestuvės. Dainoms nebuvo galo. Net senos moterys ir seni vyrai balsu dainavo:

„Mergyte, jaunoji, ką sudūmojai,
kad vargo bernelį pasidabojai,
kad vargo bernelį pasidabojai?...“

Dainavo ilgai.

O jos veide buvo lėta šypsena.

Ir ji atsakė:

„Varguolis bernelis šalia stovėjo,
man jojo veideliai žėrėt žėrėjo,
man jojo veideliai žėrėt žėrėjo“.

A. Lapaitis.

J. PALUŠEVIČIUS.

Dalužės ieškant.

Visur aš ieškojau tavęs,
Daluže, mano kieta.
Nejau likimo nenušvies
Dalužė, man žadėta...

Ieškojau miestų bildėsy
Ir snaudžiančio sodžiaus tyloje.
Daluže mano, kur esi?
Nejau padangėmis skrajoji?

Seniau ir dabar.

(Feljetonas).

Kai mes augom dar už rusų
Ilgai bandą ganėm.
Kai rekrutus vaiskan gaudė,
Tada ganyt metėm.
O dabar jau vaikpalaikiai,
Dar ganyt nemoka.
Plačios kelnės su galštuku,
Ir fokstrotą šoka.
Seniau drapanas vilkėjom
Kokio keturnyčio,
O dabar jau gelumbiniai
Arba aksomito.
Kitkart „kožną" naktį
Naktigonėn jojom,
Dar jaunimas per nakt miega
Arba kur ulioja.
Per metus kokius du kartu
Darėm vakaruškas,
O dabar jau kas savaitė
Geria, šoka, mušas.
Seniau, jeigu susipyksti,
Ar šiaip būna ūpas,
Kupron vienas kitam duodi
ir vėl dirbi štukas.
O dabar, jei susipyksta
Už menknieki kokį,
Šaudos, daužos, peiliais varstos
Ir negal nustoti.
Mergos puošės keturnyčiais
Arba vienagijais,
Dar sijonas aukščiau kelių,
Be tik būt šilkinis.

Seniau mergą apkabinus,
Nors ji būt meiliausia,
Tuojau gauni ar per nosį,
O jei ne, per ausį.
O dabar kartu su vyrais
Samagonką laka,
Apkabina, pabučiuoja,
Ką išmano, šneka.
Būdavo pirm gaidžio
Keliam kult ar malti.
Dar, kai pusryčiai išvirę,
Tada ima kelti.
Seniau vyrai susirinkę,
Baikas pasakojo,
O dar radio paklauso
Arba pletkavoja.
Seniau Vilniun arba Dūkštan,
Jeigu reikals būna,
Nuvažiuoti parvažiuoti
Kelios dienos kliūna.
O dabar vos tik autan,
Broliuk, atsisėdai,
Štai Švincianka, še Varėna,
Še ir Naujasėdai.
Seniau sermėgas dėvėjom
Ir avėjom vyžas,
Bet sekvestrų nebijojom
Ir nesmaugė krizis.
Žodžiu, virto kitos mados,
Viskas atsimainė,
Panašiai, lyg kad pipirai,
Pavirstų saldainiais.

Juoz. Čyšius.

ŽINIOS

IŠ NEPR. LIETUVOS.

— Spalių 29 d. Kaune buvo sušaukta Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos valstybių intelektualinio bendradarbiavimo konferencija, kurioje dalyvavo šių valstybių žymūs mokslo, literatūros ir meno įstaigų bei organizacijų atstovai. Konferenciją atidarė Lietuvos užsienio reikalų ministeris St. Lozoraitis. Sveikino visa eilė Lietuvos mokslo ir kultūros įstaigų atstovų. Po to buvo Klaipėdos aukštojo pedagoginio instituto direktoriaus Sobli̇̇o paskaita. Spalių 30 d. skaitė referatus Lietuvos, Estijos ir Latvijos atstovai.

— Turkija nuo Lietuvos kad ir toli, bet šios abi valstybės palaiko gerus, glaudžius santykius. Tiems santykiams sustiprinti Turkija paskyrė Lietuvai savo pasiuntinį Nuri Batu, kuris šiomis dienomis įteikė Lietuvos Prezidentui savo įgaliojimo raštus. Ta proga Turkijos pasiuntinys pasakė kalbą, kurioje išreiškė Turkijos Prezidento linkėjimus Lietuvos Prezidentui ir lietuvių tautai ir kartu savo vyriausybės vardu pareiškė norą dar labiau sustiprinti gerus santykius, kurie yra tarp abejų valstybių. Lietuvos Valstybės Prezidentas A. Smetona už tai padėkojo ir taip pat pažymėjo, kad ir Lietuva yra linkusi su Turkija palaikyti kuo geriausius santykius. Vykdant šią misiją, Lietuvos Prezidentas žadėjo savo ir savo vyriausybės, kiek reikiant, paramos.

— Lapkričio 14 i 15 dienomis Kaune įvyko Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybių teisininkų konferencija, kuri nagrinėjo šių valstybių teismų įstatymus ir svarstė nusikaltėlių išdavimo vieni kitiems pagreitinimo reikalą. Konferenciją atidarė Lietuvos teisingumo ministeris St. Šilingas, ta proga pasakydamas kalbą. Toliau konferencijos programa buvo nagrinėta atskirose komisijose. Konferencijoje visų trijų valstybių atstovai pasirašė dvi sutartis: 1) civilinių teismų sprendimų vykdymas ir 2) baudžiamųjų bylų vykdymo suderinimas.

— Nepr. Lietuvoj vis tebe renkamos ginklų fondui aukos. Iki šiol jau surinkta apie 2 milijonai litų.

— Klaipėdos krašte jau baigiama statyti radio stotis. Ji turės 10 kv. jėgos. Ryšium su tuo Lietuvoje padidėjo radio abonentų skaičius. Dabar jų yra 24.075.

— Per pirmuosius dešimts metų išvežta iš Lietuvos užsienin 14.122 arkliai už 3.177.000 litų.

— Valstybės Prezidento aktu už nuopelnus Lietuvos nepriklausomybės kovose šiomis dienomis apdovanoti Vytauto Didžiojo, Gedimino ordinais ir Nepriklausomybės medaliais apie 400 buvusių Lietuvos partizanų ir šaulių.

— Vytauto Didžiojo universiteto rektorius prof. M. Romeris Paryžiuje skaitė paskaitas apie Klaipėdos kraštą ir jo autonomiją.

— Šiais metais Lietuva už mėsos produktus gavo iš užsienio 32 milijonus litų.

— Lapkričio 23 d. visa Lietuva minėjo savo kariuomenės metinę šventę. Tą dieną miestuose buvo kariuomenės paradai ir organizacijų rengiamos paskaitos, koncertai, pramogos.

— Kalėdų šventėms į Lietuvą atvyks dvi Amerikos lietuvių ekskursijos. Viena iš Amerikos išvyko lapkričio 16 d., kita išvyks gruodžio 7 d.

— Lietuvos dailininkai susiorga-

nizavo į bendrą dailininkų sąjungą, kurios valdybon išrinkta J. Vienožinskis (pirm.), A. Žmuidzinavičius, P. Aleksandravičius, J. Mikėnas ir A. Valeška.

— Čekoslovakijos vyriausybė, įvertindama Lietuvos ir Čekoslovakijos bendradarbiavimą meno srityje, apdovanojo Lietuvos valstybinio teatro direktorių, režisierių ir dirigentą čekoslovakų „Baltojo liūto" ordinais.

— Gausiausia Vytauto Didžiojo universitete studentų tautininkų korporacija „Neo-Lithuania" lapkričio 9 d. minėjo savo 14 metų gyvavimo sukaktuves. Jų minėjime dalyvavo Valstybės Prezidentas ir kai kurie ministeriai.

— Šiomis dienomis Vytauto Didžiojo universitete 19 asmenų apgynė savo diplominius darbus ir gavo inžinierių vardus.

IŠ LENKIJOS.

— Lapkričio mėn. pirmomis dienomis Lenkijos seimas ir senatas davė vyriausybei įgaliojimus leisti parėdymus valstybės iždui sutvarkyti. Mat, jau nuo 1930 m. ižde buvo nedateklius, kuris kasmet didėjo. Per šių metų pirmąjį pusmetį pasiekė net 163 milijonų auks. Reikėjo galai su galais kaip nors suvesti. Nesenai susidaręs Kościalkovskio ministerių gabinetas, gavęs įgaliojimus, išleido visą eilę parėdymų, kuriais įvedė pelno mokestį visiems valdininkams nuo 7% iki 20% imamos algos, padidino laisvoms profesijoms ir kitiems pelno mokestį beveik dvigubai, pakeitė būtų mokestį, sumažino emeritūras ir kt. Po tų reformų susidarė nauja valstybės pajamų ir išlaidų sąmata 2237 milijonų auks. sumoje, kurioje nebenumatoma nedatekliaus.

— Lenkų spauda praneša, kad ruošiamas amnestijos įstatymas, kuris neužilgo būsiąs paskelbtas. Pagal tą įstatymą būsianti dovanota bausmė visiems kriminaliams nusikaltėliams, kurie teismo sprendimu nubausti nedaugiau pusei metų kalėti. Kas nubaustas metams kalėti, tam bausmė būsianti sumažinta pusiau. Politiniams nusikaltėliams numatoma dovanoti bausmę, jeigu nubausti nedaugiau pusantrų metų kalėjimu, o bausmę iki trijų metų sumažinti pusiau. Aukštesnių bausmių įstatymas nepaliesiąs.

— Lenkų santykiai su čekais yra gerokai pagedę. Lenkiškoji spauda dažnai rašo apie lenkams daromas skriaudas Čekijoj. Nesenai Ostravų Moravijoj apygardos teismas nuteisė lenkų skautą aštuonioliką mėnesių kalėti.

— Varšuvos Apygardas teisme nagrinėjama didelė ukrainų byla, kurioje kaltinama dvylika asmenų už dalyvavimą ministerio Pierackio nužudyme. Pats žudytojas iki šiol nesurastas. Kai kurie kaltinamieji atsisakė duoti teismui paaiškinimų lenkiškai ir pareikalavo, kad būtų jiems leista teisme aiškintis ukrainiškai, nors dauguma jų lenkų kalbą moka, nes yra Lenkijos universitetų studentai. Byla sukėlė didelį susidomėjimą ir Lenkijoje ir užsieniuose.

IŠ MŪSŲ PADANGĖS.

Apsas, Brėslaujos apskr. Šio mėn. 3—4 d. Apso miestely buvo pirmas Brėslaujos apskrityje esančių Liet. Šv. Kaz. d-jos skyrių suvažiavimas. Suvažiavimą atidavė draugijos pirm. kun. prof. V. Taškūnas. Sudarius prezidiumą buvo paskaitos. Pirmas skaitė stud. A. Burokas apie susirinkimų teises ir nurodė praktiškus susirinkimų organizavimo būdus. Po to kalbėjo agr. J. Jankauskas apie žemės ūkį ir kooperaciją. Po paskaitų buvo iškelta visa eilė paklausimų, į kuriuos atsakinėjo prelegentai.

Antrą suvažiavimo dieną (XI-4) iš ryto, 8 val. draugijos pirm. kun.

prof. V. Taškūnas parapijos bažnyčioje atlaikė pamaldas ir pasakė pamokslą.

Po pamaldų toliau buvo tęsiamos paskaitos. Skaitė: stud. A. Burokas — apie spaudą ir jos reikšmę, P. Kunavičius — apie sveikatą, sportą ir higieną, agr. J. Jankauskas — apie žemės ūkį ir jo gerinimą ir R. Bagdonas — apie skyrių veikimą.

Po to buvo pranešimai iš vietų ir sumanymai. Suvažiavimas baigtas tautos himnu. Vakare buvo bendra vakarienė, kurios metu p. B. Černiausko vedamas choras padainavo gražių dainelių. Suvažiavime dalyvavo arti 100 atstovų.

Dalyvis.

Švenčionys. Šio mėn. 1—3 d. Švenčionyse buvo Liet. Mok. Sąjungos vietinio skyriaus narių suvažiavimas, kuriame buvo skaityta visa eilė paskaitų. Suvažiavimo dalyviai aplankė kapines, kur ant veikėjų kapų uždėjo vainikus. Antros suvažiavimo dienos vakare buvo M. K. Čiurlioniui surengta akademija jo 60 metų gimimo sukaktuvėms paminėti. Suvažiavimas užbaigtas draugiška arbatėle ir šokiais.

Šio mėn. 18—19 d. įvyko Liet. Šv. Kaz. d-jos Švenčionių apskrity esamų skyrių atstovų susivažiavimas.

Pirmą suvažiavimo dieną, 10 val. rytą atlaikė kun. prof. V. Taškūnas pamaldas ir pasakė pri'aikintą pamokslą. 11 val. „Ryto" d-jos salėj Kaz. draugijos pirmininkas atidarė suvažiavimą, pasakydamas įžanginę kalbą. Po to kalbėjo Švenčionių dekanas kun. dr. Gailiušas. Toliau sekė paskaitos. Skaitė: J. Sinius, agr. J. Jankauskas, P. Kunavičius ir R. Bagdonas.

Antrą suvažiavimo dieną skaitė paskaitas: agr. J. Jankauskas, J. Sinius, stud. J. Tijūnelytė, agr. M. Kraužlys, kun. mgr. St. Valiukevičius, adv. A. Juknevičius ir P. Kunavičius.

Po paskaitų buvo pranešimai iš vietų ir sumanymai. Suvažiavimas užbaigtas tautos himnu.

Vakare buvo bendra arbatėlė, kurioje dalyvo prelegentai, svečiai ir apie 150 skyrių atstovų.

Koresp.

Pirktiškės, Švenčionių vals. ir apskr. Šio mėnesio pradžioje vietinio sodžiaus Šv. Kaz. D-jos skyrius padarė iškilmingą susirinkimą, kuriame buvo pagerbti žuvę tautos didvyriai Darius ir Girėnas. Taip pat buvo paminėtas ir Feliksas Vaitkus. Apie jo transatlantinį skridimą skaitė paskaitą J. Dilys, kuris vaizdžioje paskaitoje nupiešė lakūno žygį.

Aid.

IŠ VILNIAUS.

Kristui Karaliui akademija surengta spalių mėn. 27 d. šv. Mikalojaus parapijos klebono rūpesčiu Vytauto Didž. gimnazijos salėje. Atidarė kun. K. Čibiras. V. Budrevičius skaitė paskaitą tema: „Kristaus mokslas ir nūdieniai visuomenės negalavimai".

Koncertinėje dalyje deklamavo M. Liobytė ir J. Kanopka, dainavo V. Pilypavičiūtė, Vytauto Didžiojo gimnazijos choras, prof. K. Galkausko vedamas, dūdų orkestro pritariamas, pagiedojo kelias giesmes. Po to prof. Galkauskas išpildė M. K. Čiurlionies „Skubink prie kryžiaus".

Iš amatininkų gyvenimo. Šio mėn. 3 d. Vil. Liet. Amatininkų D-jos narių metinis susirinkimas išrinko naują valdybą: J. Uškevičius—pirmin., N. Ankėnaitė—sekr., V. Baranauskas—iždin., J. Dieninis—knyg.

Šio mėn. 9 dieną amatininkai surengė vakarą. Vaidino J. Bajoraičio „Ponas Gudragalvis". Po to J. Siniaus vedamas amatininkų choras gražiai padainavo keletą dainelių.

Vakarai. Po atostogų Dramos kuopelė vėl pradėjo rengti lietuviškus vakarus. Lapkričio 16 d. suvaidino dramą „Iš meilės", o lapkričio 24 d.—„Aušros Sūnūs".

Įsisteigė Vil. Liet. Sporto klubas. Šio mėn. 20 d. įvyko Liet. Sporto klubo pirmas susirinkimas, kuriame išrinkta valdyba: Br. Untulis—pirm., L. Palevičius—vicepirm., A. Mačionis — iždin., J. Pivorius—sekret., S. Micius — ūkio vedėjas. Klubo veikimas suskirstytas į paskiras sporto sekcijas.

Romuviečiai pagerbė vysk. Valančių. Šio mėn. 17 d. Vyt. Didž. gim. salėje Liet. Intelig. Visuomeniškai-Bičiuliškas klubas „Romuva" surengė vyskupui Valančiui, jo 60-ties metų mirties sukaktuvių proga — akademiją. Akademijos programoje buvo paskaita ir vaidinimas. Akademiją atidarė klubo vicepirm. adv. Ant. Juknevičius, kuris savo įžangos žodyje apibudino vyskup. Valančiaus nuopelnus lietuvių tautai ir podraug paaiškino romuviečių klubo užsibrėžtus tikslus. Po to mgr. J. Maceika skaitė paskaitą: „Vyskup. Valančius — liet. jaunimo švietėjas". Prelegentas vaizdžiai nupasakojo, kaip vyskup. dirbo, kovojo, švietė ir blaivino mūsų liaudį. Po paskaitos vaidinta iš vyskup. Valančiaus raštų inscenizuotos „Žemaičių vestuvės".

Vaidinimo metu vestuvines dainas gražiai dainavo J. Siniaus vedamas amatininkų choras. Per akademiją scenoje buvo tautiškomis spalvomis papuoštas vysk. Valančiaus paveiks'as—stud. Z. Urbonavičiūtės reprodukcija.

Apskritai, šis romuviečių pirmas pasirodymas padarė malonaus įspūdžio ir gyvą susidomėjimą jaunimo tarpe. Akademija užbaigta mūsų tautos himnu.

Vilniaus Liet. Stud. S-gos sukaktuvės. Šio mėn. 23 ir 24 d. Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjunga minėjo savo 10-ties metų veikimo sukaktuves. Pradėta iškilmingomis pamaldomis, kurias laikė kun. Pr. Bieliauskas. Kartu pašventinta Sąjungos vėliava, kurios krikšto tėvais buvo p. Z. Stašienė ir dir. M. Šikšnys. Pamaldose dalyvavo atvykę iš Nepr. Lietuvos svečiai ir gudų bei ukrainų studentų atstovai.

Vakare Vyt. Didž. gimnazijos salėje buvo akademija. Ją atidarė pirm. Pr. Čenys trumpa kalba. Į prezidijumą pakviesti atvykę iš Nepr. Lietuvos Vytauto Didžiojo universiteto studentų atstovai ir buvę S-gos pirmininkai. Pranešimą iš S-gos pirmojo 10 čio padarė M. Kraužlys. Po to buvo sveikinimai. Sveikino: Laik. Vil. Liet. K-to pirm. K. Stašys, lietuvių organizacijų atstovai, kauniečiai svečiai, būtent: Viso Pasaulio Lietuvių Studentų S-gos pirmininkas A. Kairelis, Neo-Lithuanų korporacijos — J. Valys, Studenčių korp. „Romuva"-St. Norkaitė, Prahos un-to stud. — Deveikytė-Novakienė, Paryžiaus un-to stud.—B. Dundulis ir gudų bei ukrainų studentų atstovai.

Be to dar sveikino raštu iš Nepr. Lietuvos ir iš kitur.

Koncertinėje dalyje dainavo stud. V. Pilipavičiūtė, stud. M. Lužytė ir stud. V. Jurkevičius, skambino E. Palevičiūtė ir. J. Siniaus vedamas studentų choras padainavo studentų himną, 5 dainas ir kantatą.

Po akademijos S-gos bute buvo svečiams pagerbti surengtos vaišės.

Spaudos savaitė. Lapkričio 24 — 30 d. Vilniaus lietuvių visuomenė rengia lietuviškos spaudos savaitę. Panašias spaudos savaites privalėtų surengti ir organizuotas Vilniaus krašto jaunimas.

Iš skautų gyvenimo. Šio mėn. 22 d. Gedimino Draugovės 18 jaunų skautų davė įžodį—pasižadėjo tarnauti Dievui ir Tėvynei.

Atsiųsta minėti. V. Žilėnas. Dėl Lietuviškos mokyklos. Vilnius, 1935 m. 64 pusl.

Vilniaus Kalendorius, 1936 metams 112 pusl. Kaina 70 sk.

Eucharistijos Karžygių Sąjungos Įstatai, Vilnius, 1935 m. 43 pusl.

Mažiau žmonės rūko. Iš paskelbtų statistikos domenų aiškėja, kad daugelyje Europos valstybių rūkymas mažėja. Tai vaizdžiai rodo cigarų suvartojimas. Pav., Belgijoj 1930 m. buvo surūkyta tiek cigarų, kad tą skaičių paskirščius lygiomis, kiekvienam gyventojui būtų tekę po 85 cigarus, o 1932 m. — jau po 75. Panašus vaizdas galima matyti ir Vokietijoje. Vien 1930 m. buvo surūkyta tiek cigarų, kad kiekvienam gyventojui teko po 112, o dviem metais vėliau, skaičius sumažėjo iki 87.

Tačiau ne vien cigarų rūkymas mažėja. Mažiau rūkoma ir papirosų. Pav., Čekoslovakijoj 1930 m. žmonės surūkė 12 milijardų papirosų, o 1931 m. — 11 milijardų. Vokietijoj per tuos dvejus metus (1930 — 1932) mažiau surūkyta papirosų net 3 milijardais.

Mažėja ir palaido arba pokeliuose tabako rūkymas. Ir tas mažėjimas laipsniškai eina.

Rūkymo mažėjimas yra krizės padariniai. Žmonės, mažiau uždirbdami, mažina rūkymą arba visai liaujasi rūkę. Be to, rūkymo mažėjimą veikia ir kitos priežastys, kaip higienos ir estetikos sumetimai.

Žiūrint rūkančiųjų lyties, tai matyti, kad rūkančiųjų moterų skaičius kas metai didėja. Rūkančiųjų moterų daugiau yra didžiuosiuose miestuose.

Kodėl vokiečiai persekioja žydus? Vienas vokiečių laikraštis aiškina, kodėl nacionalistai, paėmę į savo rankas valdžią, smarkiai persekioja žydus.

Pasak laikraščio, nors žydai sudaro vos vieną nepilną nuošimtį visų Vokietijos gyventojų, tačiau paskutiniais pokariniais metais, jie pradėję vaidinti vadovaujantį vaidmenį ne tik ekonominiame gyvenime, bet taip pat ir kitose vokiečių gyvenimo srityse.

Pav., 1925 metų gyventojų surašymo daviniais, Prūsijoj buvo žydų: bankininkų 34%, advokatų — 24%, gydytojų—8% vaistininkų—7%, režisorių— 11% artistų — 8%, redaktorių—6%.

Vokietijos sostinėj Berlyne buvo žydų: advokatų — 50%, gydytojų — 48%, dentistų—38%, vaistininkų — 32%, rezisorių — 14%.

Nationalsocialistai stengiasi, kad įvairių profesijų žydų skaičius atitiktų jų gyventojų nuošimtį.

Per jauni miršta. Žmogus visu kuo rūpinasi, bet savimi mažiausia. Dėl to jis ir labai trumpai gyvena. Sprendžiant iš kitų gyvių amžiaus, žmogus daug ilgiau galėtų gyventi. Pavyzdžiui, normalaus gyvio amžius lygsta penkeriopam jo augimo laikotarpiui. Sakysime, katės kaulai visiškai suauga per 18 mėnesių, ir katė gyvena 8 — 10 metų. Šuva užauga per dvejus metus ir, vidutiniškai, gyvena 10 — 12 metų. Raguočiai auga iki 9 mėn. ir gyvena apie 20 metų ir t. t. Iš to sektų, kad vidutiniškai žmogus turėtų gyventi 100 metų. Tačiau tokio amžiaus žmogus labai retai sulaukia ir jei išgyvena iki 80—85 m., tai dažniausiai būna tiek senas, kad esti nepatenkintas tokios gilios senatvės sulaukęs. Tačiau pasitaiko kai kam ir daugiau 100 metų išgyventi. Tokių senių Lietuvoje 1924 m. buvo apie 50 ir keli jų turėjo net arti 150 m. Viena panelė — 145 m., o vyras—140 m.

Žmogaus amžiaus ilgumas yra susijęs su gyvenama vieta ir su tautybe. Iš žinomų atsitikimų, daugiau-

sia senų žmonių esama Azijoje ir Europoje. Iš Europos tautų senų žmonių atžvilgiu ir mūsų kraštui tenka garbinga vieta. Sprendžiant iš Karaliaučiaus universiteto vieno profesoriaus prieš kelius metus parašytos knygos, per 100 metų amžiaus turinčių lietuvių yra net arti 500. Bendrai imant, iš tiksliai susektų duomenų, Europoje ilgiausia yra gyvenęs anglas ūkininkas Kenkri Dženkinsas, kuris mirė sulaukęs 166 metų. Vyrai ilgiau gyvena, kaip moterys, bet vidutiniame amžiuje vyrų mirtingumas esti didesnis, negu moterų.

Diplomatų Akademija. Paryžiuje jau nuo seniau yra įsteigta Diplomatinė Akademija, prie kurios priklauso žymiausieji pasaulio diplomatai. Diplomatinė akademija yra savo rūšies diplomatų klubas. Patogiose, gerai prižiūrimose, senoviško stiliaus salėse susirenka jauni ir seni diplomatai, pasiuntiniai ir smulkūs atašė. Jie visi yra susirūpinę diplomatijos klestėjimu. Akademijoje yra didelė skaitykla, kurioj gali rasti viso pasaulio diplomatinę spaudą. Abisinijos ir Italijos, Kinų ir Japonijos biuletinai ramiai sau guli šalia vienas kito.

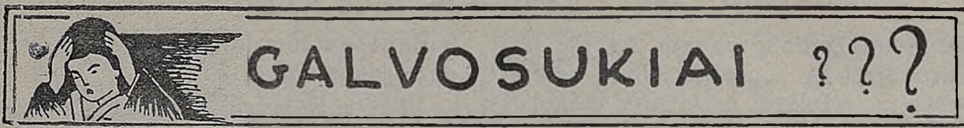
Nauji paskyrimai, pakeitimai, atšaukimai, titulų pakeitimas — viskas guli ant stalų. Žinovai tvirtina, kad puikiose akademijos salėse jaučiama tokia pat atmosfera, kaip ir Tautų Sąjungos sekretorijate Ženevoje. Šiose salėse susirinkę akademijos nariai kalbasi įvairiais politiniais klausimais, skaitomos įvairios politinės paskaitos.

Akademija yra tikroji prancūzų politikų mokykla. Jaunas atašė čia gali daug ko išmokti. Prie visko prisideda išorinė elegancija. Kiekvienas būsimasis diplomatas turi puikiai mokėti prancūzų kalbą, žinoti, kaip elgtis su moterimis ir pagalios turi žinoti, kaip laikytis diplomatinėse vakarienėse. Tokiose vakarienėse net valgių parinkimas yra gerai apgalvotas.

Tautų Sąjungai vadovauja prancūzų diplomatinę akademiją lankę diplomatai. Prancūzijos Tarptautinės Diplomatinės Akademijos narių negali būti daugiau, negu 200. Vienam kuriam nariui mirus, tuojau prirenkamas kitas. Diplomatas į Akademiją renkamas visam amžiui. Jis gali neiti jokių valstybės pareigų, o akademijos nariu vis tiek palieka. Akademijos priešaky stovi Prancūzijos ambasadorius de Fontenay, vicepirmininkais yra: Japonijos ambasadorius Adeči, Čekoslovakijos užsienių ministeris d-ras Benešas ir kiti.

Šios Akademijos nariu, kaip žinome, šiemet buvo išrinktas dabartinis Lietuvos užsienių reikalų ministeris Stanislovas Lozoraitis.

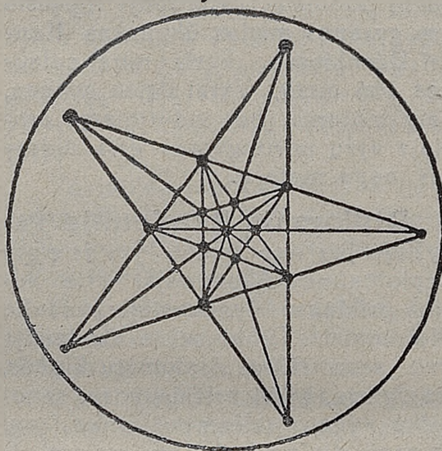
Kakao. Kakao medis auga šiltuose, drėgnuose kraštuose ir labai daug duoda vaisių, kuriuos ima du kartus per metus. Nuskinti vaisiai dar 3 — 4 dienas nokinami prieš saulę. Po to supilami į krūvas ir duodama jiems gerai išrūgti, nes nuo to kakao įgauna tam tikrą skonį ir gerą kvapą. Išrūgę vaisiai išdžiovinami ir rūšiuojami pagal grūdų didumą. Paskui fabrike juos kepina, smulkina ir mala. Iš malūno išeina tamsiai gelsva košelė, iš kurios, pašalinus riebalus ir išdžiovinus, gaunasi kakavo milteliai. Dalis tų riebalų suvartojama šokolado gaminimui, kita dalis — tualetinių muilų ir kitų kosmetikos reikmenų gamybai. Kaip arbatoj yra kenksmingos medžiagos *teino*, panašiai ir kakaoje yra *abromino*. Tačiau jo veikimas žmogaus organizmui toks nežymus, kad net mažiems vaikams jis nepakenkia. Vaikams ir silpno orgamizmo žmonėms tinka gerti, nes ji taiso sveikatą.

Galvosukių sprendimai;

7—8 (115—116) Nr.

1 uždavinys.

2 uždavinys.

Išėjo šitaip todėl, kad nepaėmėm domėn to, jog protėviai taip pat buvo susigiminiavę.

3 uždavinys.

Amerika. Albina. Angina. Ateina. Airija. Aguona.

4 uždavinys.

Po 360 dienų.

5 uždavinys.

Pradžioje du studentai atsigulė vienoj lovoj, paskui trečias studentas— antroj lovoj, ketvirtas trečioj ir t. t., pagaliau devintas — aštuntoj ir dešimtas devintoj. Dešimta lova, kaip matome, liko neužimta. Tad į ją galima paguldyti vieną studentą iš pirmos lovos. Tokiu būdu kiekvienoj lovoj bus tiktai vienas studentas.

6 uždavinys.

2	k	t	ė

7 uždavinys.

a) liežuvis. b) akys.

9 (117) Nr.

1 uždavinys.

*M*orta, p*o*ryt, rū*k*as, gar*s*ą, pako*l*, vad*a*s, seka*s*.
Sprendimas: *Mokslas.*

2 uždavinys.

Po 63 dienų katinas pasieks pelę. Medžio aukštis bus tuomet—68 aršinos.

3 uždavinys.

Pradėta skaičiuoti nuo 6 kareivio, sėdinčio kairėje šeimininko pusėje.

4 uždavinys.

1) $\begin{array}{r} 3846 \\ +\,2683 \\ \hline 6529 \end{array}$ 2) $\begin{array}{r} 5317 \\ +\,1498 \\ \hline 6815 \end{array}$ 3) $\begin{array}{r} 115 \\ +\,4917 \\ 5814 \\ \hline 10846 \end{array}$

4) $\begin{array}{r} 8527 \\ -\,2350 \\ \hline 6177 \end{array}$ 5) $\begin{array}{r} 3357 \\ -\,2981 \\ \hline 476 \end{array}$

5 uždavinys.

Buvo viso 39 obuoliai. Pirmas vaikas gavo 20 obuolių, antras — 10 ir trečias — 5 obuolius.

10 (118) Nr.

1 uždavinys.

I. Vaga, gula, lupa, pupa. II. mama, mala, lapė, pati.
III. mato, tata, tėve, visa.

2 uždavinys.

Diofantas mirė, būdamas 84 metų amžiaus.

3 uždavinys.

Nuotolis tarp šaltinio ir bokštų yra toks: 18 metrai nuo A C ir 32 metrai nuo B D.

4 uždavinys.

Liūtas, vilkas ir šuo suės aviną kartu per 12/17 valandos.

5 uždavinys.

Viso buvo tiktai 4 katinai, dėlto šeimininkei buvo jų permaža.

Atsiuntė sprendimus:

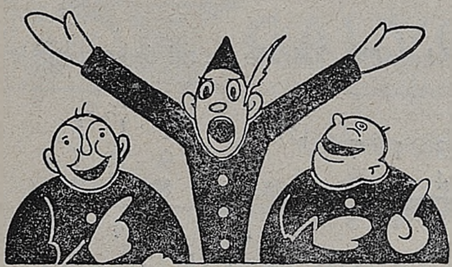
K. Boguševičius (Antalgė) — 23 t.
A. Dylis (Švenčionėliai) — 14.
J. Galčius (Žiogeliai) — 18.
O. Kalesinskaitė (S. Ramonai) — 21.
Ad. Krasauskas (Didžiasalis) — 17.
P. Murinas (Oškiniai) — 24.
A. Zagorskas (Antalgė) — 23.

Be to, dalyvavo: A B.—3 t., S. P.—2 t.. T. Norkūnaitė—2 t., Jonas—4 t., P. Ž.—2 t., V. Ankėnaitė — 2 t., M. Molis — 1 t, J. Katauskas — 1 t., A. Vabalas — 3 t., „Lilia"—2 t., Pranas — 2 t, Bevardis — 2 t, P. K. — 3 t., Stasys — 2 t., Kampininkas — 2 t.

Dovanas laimėjo:

P. Murinas: „Svečiuose pas 40 tautų II dalis" — M. Šalčiaus. O. Kalesinskaitė: „Šventieji rūmai" — P. Rūtelionienės. Ad. Krasauskas: „Afrikos Robinzonas" — J. Vieros. A. Zagorskas: „Milžinų dvasios" — Vaižganto. V. Ankėnaitė: „Mūsų žymieji žmonės" — P. Rusecko.

Dovanas — naujausias knygas — galima atsiimti „J. Dr." redakcijoj.

Ko čia juoktis?

— Jonuk, imk dar obuolį, valgyk! — ragina šeimininkė svečią.

— Ačiū, aš jau privalgiau ir dabar eisiu...

— Tai paimk keletą į kešenes.

— Ne... ačiū, daugiau į kešenes nebepareina.

◎◎

Mokytojas aiškina mokiniams apie šilumą: — Taigi šilumoje kūnai išsiplečia, o šaltyje susitraukia. Pasakyk man, Petruk, kokį nors pavyzdį:

— Vasarą diena išsiplečia, o žiemą susitraukia — atsakė Petrukas.

◎◎

Malonėkite mano tėvui duoti apykaklę, — prašo berniukas pardavėją.

— Kokią duoti, ar tokią, kaip mano?

— Ne, kiek švaresnę — atsakė pirkėjas.

◎◎

— Kas gi čia? Visas pluoštas plaukų sriuboje? — sako vyras.

— Ačiū Dievui, kad atsirado, o aš visą pusvalandį ieškojau jų kisieliuje, — nudžiugusi atsakė žmona.

◎◎

— Sakyk, Petrai, kur toliau: Amerikon, ar ant mėnulio?

— Amerikon!

— Kodėl?

— Mėnulis matyti, o Amerikos nesimato!

◎◎

— Tai vagis įėjo naktį tylom į tamstos kambarį. Kodėl gi tamsta nerėkei — klausia teisėjas tarnaitę.

— Aš maniau, kad tai mūsų ponas— paaiškino tarnaitė.

◎◎

— Ar galiu gauti pietus — klausia padavėją svetys?

— Prašom ateiti po poros valandų!

— Staliukų juk yra laisvų!

— Staliukų yra, bet užimtos šakutės.

◎◎

Jaunas mokinys, atėjęs į kirpyklą, iškilmingai pareiškia:

— Ponas kirpėjau, prašau nuskusti man barzdą!

— Tamsta turi šiek tiek dar palukėti.

— Kaip ilgai?

— Trejetą metų!

◎◎

— Bobut, aš šiandien buvau įlipęs į pat kriaušės viršūnę!

— O tu, šelmi, pamiršai, kad tavo naujos kelnaitės!

— Ne, neužmiršau, bobut, kelnaitės irgi ten buvo.

◎◎

— Tamsta taip sumušei šitą poną, kad jisai tris savaites negalėjo jokio darbo dirbti. Ką tamsta pasakysi pasiteisinimui? — klausia teisėjas kaltinamąjį.

— Jis vistiek, ponas teisėjau, buvo bedarbis.

◎◎

— Kiek paimsi už nuvežimą į stotį— klausia studentas vežėją.

— Aštuoniasdešimt skatikų!

— O kiek už daiktus?

— Veltui.

— Tad nuvežk daiktus, o aš nubėgsiu pėsčias.

◎◎

— Kaip ponas išsimiegojai mūsų viešbutyje?

— Blogai. Gulėjau ant negyvos blakės.

— Na, tai ji tamstos nekando.

— Ji tai ne, bet kitos, atvykusios į jos laidotuves, nedavė ramybės.

◎◎

Atėjus viešniai, motina liepia mažai dukrelei pasisveikinti su ja ir pabučiuoti ranką. Mergaitė paima ranką, bet nebučiuoja.

— Aldute, ar neatmeni, ką aš tau sakiau? — piktai klausia motina

— Mama sakei, kad purvino daikto ne tik lūpom, bet ir rankom negalima liesti.

◎◎

Redaktorius ir leidėjas Antanas Juknevičius. „RUCH" spaustuvė Vilniuje.